

STAV

Serijal tekstova
prof dr Zorana Ivoševića

Kakav Zakon o Nacionalnim
savetima nacionalnih manjina
je potreban Srbiji?

AKTUELNO

Program stažiranja za mlade
– pripadnike manjina u
državnim institucijama
u Srbiji

Broj 5 | OKTOBAR 2013

Minority News

besplatan mesečni bilten o životu manjinskih zajednica u Srbiji

10 GODINA BOŠNJAČKOG NACIONALNOG VIJEĆA

NEZAUSTAVLJIVI PROCES OSTVARIVANJA PRAVA SANDZACKIH BOŠNJAKA U REPUBLICI SRBIJI

**Minority
REPORT**

Kratak pregled
manjinskih prava 2

JEVREJSKA ZAJEDNICA

Festival jevrejske
kulture u Beogradu

GRČKA ZAJEDNICA

Koncert za Grke
u svetu

BUGARSKA ZAJEDNICA

Predstavnici
Dimitrovgrada
na srpsko-bugarskom
forumu

Rešenje za medije, na žalost, nije jednostavno

Poslednjih meseci se često i sve glasnije u našem društvu govori o medijima i o tome da konačno treba regulisati tu važnu oblast, koja sprovodi Ustavom garantovano pravo građana na informisanje.

Gоворило се о медijima и раније, пре свега о слободи и независности медија од политike, затим о финансијској одрживости, да би се коначно говорило о медијској стратегији која треба да пружи јасне смernice када се медији крећу у наредном периоду.

Да је проблем нерегулисаности медијске сфере више погодио националне мањине, пitanje је на које се не може dati једноставан одговор, посебно уколико smo свесни да сваки одговорни и професионални медиј како пресуду исчеќује одговор државе на trenutno stanje, које је за mnoge постало неиздржivo.

Општи закључак би могао бити да је време за медије лоše и неповољно, али он то посебно погађа медије на језицима националних мањина или one медије који се баве националним мањинама јесте неизвесност и страх да држава поново неће имати осећаја за посебне потребе припадника националних мањина у Србији. Primer за Radio televizijom Vojvodine ukazuje и на ту могућност.

Простор између намере државе да стратешки реши пitanje медија у Србији и посебних потреба националних мањина у Србији јесте простор у коме треба промаћи решење које је одрживо. Исто тако и простор између комерцијалног пословања, законске обавезе и заштите права националних мањина је takođe простор у оквиру ког треба осмислiti model како би стратегија била спроводива и одрživa на дужи рок.

Наравно, све би било "једноставније" када би било могуће применити uniformno решење и јединствен model, али realnost и kompleksnost društva у Србији захтева посебну креативност и посвећеност носилача јавних функција и представника националних мањина. Pronalaženje takvog modela je процес и захтева време, али више од свега захтева отворен и континуиран дијалог. Možda су управо медији најrelevantniji учесници tog дијалога, али svakako su najadekvatniji kanal за информисање о том дијалогу. Sve je spremno, čeka se само почетак дијалога.

U Србији живе припадници 30 различитих националних zajednica!

ZAKON O NACIONALNIM SAVETIMA NACIONALNIH MANJINA PRED USTAVNIM SUDOM

Prof dr Zoran Ivošević
redovni profesor Pravnog fakulteta Univerziteta Union

Ustavnom суду Србије је поднето девет иницијativa за оцену Устavnosti више одредаба Закона о националним саветима националних мањина.

На седници tog суда 17. januara 2013. godine doneto je реšenje I Уз – 882/2010, којим је одлучено:

1) да се покrene поступак за утврђивање неуставности: члана 2. stav 2, члана 10. таč: 6, 10, 11, 12, 13. i 15, члана 11. stav 3, става 12, члана 13. таčka 3, члана 14, члана 15. таčka 7, члана 19. stav 2 i члана 20. таč 1 do 4, čl. 23 do 27;

2) да се одбace иницијативе за оцену устavnosti: члана 5, члана 15. таč. 5 i 6, члана 16. stav 3, члана 17, члана 18, члана 19. stav 1, члана 21, члана 22. таčka 1, чана 29, члана 31, члана 32, члана 33, члана 41. stav 2 таčka 7, члана 44. st. 1. i 2, члана 47, члана 48, члана 52, члана 54, члана 56. stav 1, члана 57, члана 115, члана 134; члана 137.

Ovde ће бити рећи само о одредбама поводом којих је Уставни суд покренуо поступак за оцену неуставности.

Član 2. – Stav 2. ovog člana отвара пitanje да ли национални савет може основати привредна друштва, уstanove или друге orgnaizacije u domenu njihovog rada, по svom nahođenju ili u skladu sa odgovarajućim sistemskim zakonima. Pošto zakoni koji uređuju obrazovanje i kulturu, uopšte pa i u odnosu na pripadnike националних мањина, предвиђaju да u tim oblastima deluju ustanove, ostaje da se oceni da li национални савет може biti osnivač привредnih друштава i drugih организација.

Član 10. – Поводом ovог člana otvoreno je jedno načelno pitanje i više supstancionih pitanja. Načelno pitanje je da li termin „nadležnost“ označava само права i obaveze organa države, autonomne pokrajine i jedinice lokalne samouprave ili i права i obaveze organa i organizacija koje vrše javna ovlašćenja? S obzirom

Načelno pitanje je da li termin „nadležnost“ označava само права i obaveze organa države, autonomne pokrajine i jedinice lokalne samouprave ili i права i obaveze organa i organizacija koje vrše javna ovlašćenja?

Aktuelno

da se taj termin koristi i u Zakonu o nacionalnim savetima nacionalnih manjina, Ustavni sud hoće da oceni još i da li je zakonodavac ustanovljenjem „nadležnosti“ nacionalnih saveta izašao iz ustavnih okvira ili je reč o terminološkoj grešci. – Smatramo da termin „nadležnost“ nije rezervisan samo za organe države, autonomne pokrajine i jedinice lokalne samouprave. Njega Ustav i zakoni koriste u širem značenju. Evo primera: Vojska Srbije nije organ već oružana sila, a Ustav njena prava i dužnosti podvodi pod termin „nadležnost“ (naslov člana 139). Visoki Savet sudstva je nezavisan i samostalan organ (bez prefiksa „državni“, za razliku od Zaštitnika građana, koji je nezavisni organ sa prefiksom „državni“), a Ustav njegova prava i dužnosti podvodi pod termin „nadležnost“ (član 153. stav 1). Republička radiodifuzna agencija je samostalna i nezavisna organizacija koja vrši javna ovlašćenja, a Zakon o radiodifuziji njena prava i dužnosti podvodi pod termin „nadležnost“ (član 6). Komisija za zaštitu konkurenčije je samostalna i nezavisna organizacija koja vrši javna ovlašćenja, a Zakon o zaštiti konkurenčije njena prava i dužnosti podvodi pod termin „nadležnost“ (član 35). Savet visokoškolske ustanove je organ upravljanja ustanove a Zakon o visokom obrazovanju njegova prava i dužnosti podvodi pod termin „nadležnost“ (član 53). Upravni odbor ustanove kulture je organ upravljanja ustanove, a član 44. Zakona o kulturi njegova prava i obaveze podvodi pod termin „nadležnost“ (član 44). Arbitraža nije državni organ, a Zakon o arbitraži njegova prava i obaveze podvodi pod termin „nadležnost“ (čl. 27 do 31). I tako dalje.

Supstaciona pitanja tiču se tač. 6, 10, 11, 12, 13. i 15. člana 10. – Tačka 6. iziskuje da se oceni da li osnivačka prava nacionalnog saveta koja se odnose na „druge oblasti od značaja za očuvanje identiteta manjine“ iskaču iz okvira člana 79. Ustava, koji oblasti njegovog delovanja određuje striktno (numerus clausus). – Tač. 10 i 11. iziskuju da se ispita da li učešće nacionalnog saveta u predlaganju i pripremi propisa iskače iz okvira člana 107. Ustava, koji striktno određuje ko ima pravo predlaganja zakona i drugih propisa, kao i iz okvira člana 19. stav 9. Zakona o zaštiti prava i sloboda nacionalnih manjina, koji predviđa pravo obraćanja nacionalnog saveta nadležnim organima u vezi sa pitanjima od značaja za nacionalne manjine, a ne i pravo učešća u pripremi propisa. – Tač. 12. i 13. iziskuje da se oceni da li ovlašćenje nacionalnog saveta da pokreće postupak pred Ustavnim sudom kad su ugrožena prava pripadnika nacionalne manjine, iskače iz okvira člana 168. stav 1. Ustava, koji predviđa da postupak pred tim sudom mogu pokrenuti samo državni organi, organi autonomne pokrajine, organi jedinice lokalne samouprave, skupina od najmanje 25 narodnih poslanika kao i sâm sud. – Tačka 15. iziskuje da se oceni da li nacionalni savet može da odlučuje i o pitanjima koja su mu poverena aktima autonomne pokrajine ili jedinice lokalne samouprave, ako je članom 137. stav 2. Ustava predviđeno da se javna ovlašćenja mogu poveravati

samo zakonom.

Član 11. – Stav 3. ovog člana otvara pitanje, može li Republika, autonomna pokrajina i jedinica lokalne samouprave preneti, u celini ili delimično, na nacionalni savet osnivačka prava nad ustanovama vaspitanja, obrazovanja učeničkog i studentskog standarda, s obzirom da član 79. stav 1. Ustava, pri nabranju prava na očuvanje posebnosti pripadnika nacionalne manjine, ne navodi vršenje osnivačkih prava na pomenutim ustanovama u javnoj svojini, već samo na privatnim obrazovnim ustanovama.

Član 12. – Ovaj član otvara pitanje može li nacionalni savet učestvovati u upravljanju ustanovama predškolskog, osnovnog i srednjeg obrazovanja i vaspitanja, ustanovama visokog obrazovanja i ustanovama učeničkog i studentskog standarda, u kojima se obrazovni i vaspitni rad ne izvodi na jeziku nacionalne manjine, s obzirom da se u tim ustanovama ne ostvaruju samo prava pripadnika nacionalne manjine, već svih građana, a oni su, po članu 21. stav 1. Ustava, jednaki i pred Ustavom i pred zakonom. Povreda ove odredbe ugrozila bi jedinstvo pravnog poretku zajemčeno stavom 4. član 1. Ustava.

Član 13. – Ovaj član u stavu 3. predviđa da nacionalni savet daje mišljenje Nacionalnom prosvetnom savetu na nastavne programe srpskog jezika kao nematernjeg. Ustavni sud treba da oceni da li ova nadležnost nacionalnog saveta prekoračuje prava pripadnika nacionalne manjine da učestvuju u odlučivanju o pitanjima njihove kulture, obrazovanja, informisanja i službene upotrebe jezika i pisma, kako je to predviđeno članom 75. stav 2. Ustava.

Član 14. – Ovaj član određuje da Nacionalni prosvetni savet predlaže resornom ministru davanje odobrenja za korišćenje udžbenika i nastavnih sredstava koji izražavaju posebnosti nacionalne manjine „uz prethodnu saglasnost nacionalnog sveta“ (stav 1), a da resorni ministar daje odobrenje za korišćenje domaćih ili uvezenih udžbenika na jeziku nacionalne manjine u obrazovno-vaspitnom radu „na predlog nacionalnog saveta“ (stav 2). – Ustavni sud treba da oceni da li ovaj član menja postupak odobravanja udžbenika, koji je uređen Zakonom o udžbenicima i drugim nastavnim sredstvima, a on predviđa da je u oba slučaja potrebno da nacionalni savet dâ samo pozitivno mišljenje (član 19).

Član 19. – Stav 2. ovog člana predviđa da Republika, autonomna pokrajina ili jedinica lokalne samouprava, kao osnivač javnih preduzeća i ustanova u oblasti javnog informisanja koje u celini ili pretežno informišu na jeziku nacionalne manjine, mogu sporazumom sa nacionalnim savetom preneti, u celini ili delimično, osnivačka prava na nacionalni savet. – Pitanje da li važeći pravni poredak dopušta da država bude osnivač radio i televizijske stan-

Aktuelno

ice izuzev javnog servisa koji je osnovan zakonom, već je otvoreno u predmetu I Yz – 27/2011 koji se odnosi na ocenu ustavnosti člana 17. Zakona o zaštiti prava i sloboda nacionalnih manjina. To pitanje čini aktuelnim i odredba člana 17. stav 3. Zakona o javnom informisanju, po kojoj Republika i autonomna pokrajina ne mogu biti osnivači štampanih javnih glasila, a onaj ko osnivačka prava ne može imati ne bi mogao ni da ih prenese.

Član 20. – Po st. 1. do 4. ovog člana, nacionalni savet: daje mišljenje u postupku imenovanja članova upravnog odbora, programskog odbora i generalnog direktora Radiodifuzne ustanove Srbije i Vojvodine, ako te ustanove emituju program na jeziku nacionalne manjine; utvrđuje kriterijume za izbor odgovornog urednika programa na jeziku nacionalne manjine u ustanovi javnog servisa; predlaže upravnom odboru radiodifuzne ustanove imenovanje odgovornog urednika programa na jeziku nacionalne manjine iz reda kandidata koji se prijave i ispunjavaju kriterijume. – Pošto su radiodifuzne ustanove Zakonom o radiodifuziji osnovane radi ostvarivanja opšteg interesa u javnom informisanju putem radija i televizije, pomenute odredbe iziskuju da se oceni da li pripadnici nacionalnim manjina, s pozivom na član 75. stav 2. Ustava, mogu imati veća prava od ostalih građana u postupku izbora, odnosno imenovanja organa i urednika u ustanovama javnog radiodifuznog servisa, kao i da li se Zakonom o nacionalnim savetima nacionalnih manjina može menjati postupak izbora i imenovanja organa i urednika uređen Zakonom o radiodifuziji.

Član 23. – Ovaj član predviđa da su određeni pojedinačni akti nadležnih organa doneti bez odgovarajućeg predloga ili mišljenja nacionalnog saveta protivzakoniti, odnosno ništavi (stav 1), ali da su puno važni ako nacionalni savet ne dostavi predlog ili mišljenje u roku od 30 dana od uredno dostavljenog zahteva (stav 2). – Ovaj član iziskuje da se ispita da li ograničava izvršnu vlast i imaoce javnih ovlašćenja pri odlučivanju u upravnom postupku, a ukoliko ih ne ograničava, da li rok za anuliranje tog ograničenja treba da bude isti kao i rok za okončanje čitavog prvostepenog upravnog postupka, pogotovo što je u nekim zakonima taj rok samo 15 dana.

Član 24. – Ovaj član uređuje prenošenje osnivačkih prava Republike, autonomne pokrajine i jedinice lokalne samouprave nad ustanovama koje se bave obrazovno-vaspitnim radom, informisanjem isključivo na jeziku nacionalne manjine i očuvanjem i razvijanjem kulture nacionalne manjine, ali tako da ono zavisi isključivo od volje (inicijative) nacionalnog saveta. – Navedeno iziskuje da se oceni da li volja nacionalnog saveta uvek može biti dovoljna za prenošenje osnivačkih prava, dakle i onda kad se ne tiču samo pripadnika nacionalne

manjine već svih građana.

Član 25. – Ovaj član predviđa da nacionalni savet može podneti Narodnoj skupštini, Vladi i drugim državnim organima i posebnim organizacijama predloge, inicijative i mišljenja o pitanjima iz svoje nadležnosti, a ako to ne učini – pomenuti organi i organizacije su dužni da pre odlučivanja sami zatraže mišljenje od nacionalnih saveta, pri čemu zbog nepostupanja po ovoj obavezi nacionalni savet može tražiti od Vlade da stavi van snage donete akte. – Ovakav odnos prema Narodnoj skupštini i Vladi otvara pitanje mešanja nacionalnog saveta u vršenje zakonodavne i izvršne vlast, ali i mešanja u rad „drugih državnih organa i posebnih organizacija“, što bi moglo da znači i u rad sudova, javnih tužilaštva, Ustavnog suda, organa uprave i drugih organa koji su nezavisni, odnosno samostalni u radu.

Član 26. – Ovaj član ima istu matricu kao i prethodni, samo se odnosi na organe autonomne pokrajine i jedinice lokalne samouoprave. Rečeno za član 25. važi i ovde, s napomenom da ovi organi ne vrše zakonodavnu vlast već normativnu funkciju u pitanjima njihove izvorne nadležnosti.

Član 27. – Ovaj član predviđa da nacionalni savet sarađuje sa međunarodnim i regionalnim organizacijama, sa državnim organima, organizacijama i ustanovama matičnih država, sa nacionalnim savetima drugih država, kao i da njegovi predstavnici učestvuju u pregovorima ili se konsultuju povodom pregovora o bilateralnim sporazumima sa matičnim državama u pitanjima iz sfere prava nacionalnih manjina. – Ova odredba iziskuje da se oceni da li nacionalni savet učestvuje u utvrđivanju i vođenju spoljne politike, što je po članu 123. Ustava u nadležnosti Vlade, kao i da li saradnja sa sunarodnicima u matičnim državama može da obuhvati i saradnju sa organima tih država, odnosno saradnju sa međunarodnim i regionalnim organizacijama, te da li je u toj saradnji nacionalni savet vezan spoljnom politikom koju utvrđuje Vlada, uz obavezu poštovanja teritorijalnog integriteta i pravnog porekta.

Delom rešenja I Yz – 882/2010 kojim je odbacio inicijative, Ustavni sud je izrazio i stav da navedene odredbe Zakona o nacionalnim savetima nacionalnih manjina nisu neustavne.

Delom rešenja I Yz – 882/2010 kojim je pokrenuo postupak za ocenu neustavnosti, Ustavni sud je izrazio stav da postoje razlozi da se ispita i oceni ustavnost navedenih odredaba. A da li su one ustawne ili neustawne, reći će u odluci kojom se pokrenuti postupak okončava.

Program stažiranja za mlade – pripadnike manjina u državnim institucijama u Srbiji

Kancelarija za ljudska i manjinska prava poziva mlade – pripadnike albanske, bošnjačke i romske nacionalne manjine da se prijave na konkurs za „Program stažiranja za mlade – pripadnike manjina u državnim institucijama u Srbiji“.

Šestomesečni Program stažiranja će se realizovati od novembra 2013. do kraja aprila 2014. godine u Beogradu u šest državnih institucija, uz podršku ambasada Velike Britanije i Holandije, Organizacije za evropsku bezbednost i saradnju (OEBS) i Švedske agencije za međunarodni razvoj (SIDA).

Rok za prijavu na konkurs i podnošenje neophodne dokumentacije je 23. oktobar 2013. godine.

Prijavni formular i tekst oglasa sa svim neophodnim informacijama zainteresovani kandidati mogu pronaći na

Program stažiranja na romskom i albanskom jeziku možete pronaći na stranicama Kancelarije za ljudska i manjinska prava

www.ljudskaprava.gov.rs

Podstiču se kandidati ženskog pola da se prijave na konkurs

Sve dodatne informacije u vezi sa Programom stažiranja možete dobiti pozivom na telefon

**011 311 17 50;
062 80 55 096**

ili elektronskom poštom:
olga.milosavlievic@ljudskaprava.gov.rs.

veb stranicama Kancelarije za ljudska i manjinska prava www.ljudskaprava.gov.rs i Koordinacionog tela Vlade Republike Srbije za opštine Preševo, Bujanovac i Medveđa www.kt.gov.rs (formular će biti dostupan i u odeljenju Kancelarije za ljudska i manjinska prava u Bujanovcu, kao i u kancelarijama Koordinacionog tela za jug Srbije u Preševu i Bujanovcu).

Izabrani kandidati će potpisati ugovore sa Kancelrijom za ljudska i manjinska prava u kojima će biti naznačena njihova prava i obaveze. Svi izabrani stažisti će dobijati mesečnu nadoknadu za svoj rad.

Kingdom of the Netherlands

British Embassy
Belgrade

O S C E

Organization for Security and
Co-operation in Europe
Mission to Serbia

„Program stažiranja za mlade – pripadnike manjina u državnim institucijama Srbije“ podržavaju Britanska ambasada u Beogradu, Holandska ambasada u Beogradu, Švedska agencija za međunarodni razvoj (SIDA) i Organizacije za evropsku bezbednost i saradnju (OEBS)

Šestomesečni Program stažiranja će se realizovati od novembra 2013.
do kraja aprila 2014. godine u Beogradu

Regionalna škola manjinskih prava

Od 16. do 21. septembra u Medulinu održana je četvrta Regionalna škola manjinskih prava u organizaciji Centra za međunarodne i sigurnosne studije Fakulteta političkih znanosti Sveučilišta u Zagrebu.

U sedmodnevnom radu više od 40 studenata i profesora Fakulteta političkih znanosti iz Beograda i Zagreba, Pravnog fakulteta iz Zagreba, predstavnika lokalnih, regionalnih i državne vlasti, kao i mladih pripadnika manjinskih zajednica u Republici Hrvatskoj, rezultirao je preporukama koje će u formi zaključaka biti upućeni političkim institucijama zaduženim za zaštitu nacionalnih

manjina država učesnica. Tokom seminara izloženo je i raspravljeno mnogo tema koje su od vitalnoga značaja za opstanak nacionalnih manjina – od zakonodavnih okvira koji regulišu različite politike prema manjinama, preko modela političkog predstavništva do različitih oblika kulturne autonomije, kako u regionalnom tako i u širem evropskom kontekstu.

Naglašena je važnost daljeg unapređenja regionalne saradnje, a posebno u području ljudskih prava i zaštite prava nacionalnih manjina. Učesnicima Regionalne škole predstavljena su i pozitivna iskustva zaštite nacionalnih manjina u Istarskoj županiji.

Naglašena je važnost daljeg unapređenja regionalne saradnje, a posebno u području ljudskih prava i zaštite prava nacionalnih manjina

Koliko smo napredovali u poštovanju manjinskih prava?

Kratak pregled manjinskih prava - 2

Demokratija poslednjih decenija, a posebno nakon sloma komunizma u zemljama Istočne Evrope, biva jedan od najčešće korišćenih pojmoveva. Često se pojam demokratije koristi nekritički, pristrasno i sa željom da se određena politika odredi kao bolja, savremenija ili naprednija. Pojednostavljivanja pojma demokratije ili čak svođenje njenog značenja na puku "vladavinu većine", obesmišljavaju civilizacijske tekovine i evoluciju savremene države. Bez mehanizama zaštite i uslova za opstanak i razvoj manjine, teško možemo govoriti o modernoj demokratiji.

Sve zapadne demokratije, a i većina država danas, u svom sastavu ima određen procenat pripadnika nacionalnih manjina. S toga pitanje uređenja prava pripadnika nacionalnih manjina danas imaju karakter univerzalnog i globalnog pitanja, a način na koji države to pitanje rešavaju u mnogome otkriva i karakter demokratije.

U današnjem svetu, prema podacima Ujedinjenih nacija postoji 206 suverenih država i nekoliko hiljada nacionalnih i etničkih grupa. U nekim državama živi i nekoliko stotina različitih etničkih grupa, koje imaju sopstveni jezik, kulturu, tradiciju. Ukoliko se uzme u obzir i to da velika većina država ima u sastavu svog stanovništva i pripadnike nacionalnih manjina, potpuno je jasno zbog čega pitanje prava nacionalnih manjina u sve većoj meri postaje globalno pitanje i sve više pitanje sa kojim se bave međunarodne organizacije, od kojih su najznačajnije Ujedinjene nacije i Organizacija za evropsku bezbednost i saradnju.

Za razumevanje evolucije prava nacionalnih manjina neophodno je znati ishodište tog pitanja u istoriji i

situacije koje su doprinele da se prava pripadnika nacionalnih manjina posebno regulišu.

Evropski centar za pitanja manjina (European Center for Minorities Issues - ECMI) nudi kratak i jasan pregled tretiranja pitanja nacionalnih manjina kroz istoriju, počevši od Augzburškog mira iz 1555. godine, pa do Detjonskog sporazuma iz 2005. godine.

Opšti zaključak, posmatrajući istoriju prava nacionalnih manjina, jeste da su prava nacionalnih manjina kroz istoriju postajala predmet pregovora i sporazuma uglavnom nakon međudržavnih i međuetničkih konfliktova.

Položaj nacionalnih manjina - od bilateralnog pitanja do nadnacionalnog pitanja

Mirom iz Augzburga, religijske manjine su postale tema i deo bilateralnih ugovora između evropskih država. Mirom iz Vestfalije iz 1648. godine međudržavnim ugovorima su se prepoznavala i štitila prava pripadnika nacionalnih manjina.

Za razumevanje evolucije prava nacionalnih manjina neophodno je znati ishodište tog pitanja u istoriji

Minority Report

Pre 20. veka pitanje nacionalnih manjina je tretirano uglavnom kao deo sigurnosne politike jer se smatralo da nacionalne manjine predstavljaju opasnost za državu

Bečki kongres je pitanje nacionalnih manjina učinio multilateralnim pitanjem u Evropi, a Pariskim mitem iz 1919. pitanje nacionalnih manjina postaje međunarodno pitanje. Takav trend se zadržao tokom čitavog 20. veka, da bi konačno 1993. godine Kopenhaškim kriterijumima Evropske unije, pitanje nacionalnih manjina postalo nadnacionalno pitanje.

Nacionalne manjine - bezbednosno pitanje ili pitanje poštovanja posebnog prava

Pre 20. veka pitanje nacionalnih manjina je tretirano uglavnom kao deo sigurnosne politike jer se smatralo da nacionalne manjine predstavljaju opasnost za državu.

Za pretpostavku se uzimala teza da manjina ima drugačije interes od većine i da zbog toga često ima interes u podsticanju konflikta. Međutim, istorija je pokazala da su upravo pripadnici nacionalnih manjina često i najveće žrtve konflikta i da u najvećem broju situacija ne predstavljaju opasnost po državu. Tako je u 20. veku pitanje nacionalnih manjina polako postajalo deo poglavljia integracija nacionalnih manjina, a sve manje se tretiralo kao bezbednosno državno pitanje.

Posebno pogubno za zaštitu položaja nacionalnih manjina su delovali određeni istorijski periodi u kojima je dominirao koncept nacionalne države. Po pravilu takva država je imala negativan odnos prema nacionalnim manjinama verujući da multietničnost društva narušava "prirodna prava" naroda da imaju sopstvenu državu. Na žalost, i danas određene okolnosti dovode do toga da nacionalna država jača i da i dalje pitanje zaštite nacionalnih manjina ne tretira kao važno državno pitanje već kao pitanje o kome se razmišlja isključivo pod političkim pritiskom drugih država ili međunarodnih organizacija.

Rasudi, predrasude i realnost u ishodištima ugrožavanja prava nacionalnih manjina

Konflikti iz prošlosti ili nekad čak i projekcija mogućih konflikata za subjekte definišu etničku grupu. Povod za ratove su nekada bili pojedinačni izgredi ili aktivnosti određene organizovane grupe, što je za posledicu imalo ugrožavanje egzistencije čitave etničke grupe.

U nekim područjima određene radikalne organizacije sa veoma skromnim brojem pristalica već više decenija određuju međuetničke odnose u državama koje imaju nacionalne manjine. Dobar primer za takvu situaciju je

U nekim područjima određene radikalne organizacije sa veoma skromnim brojem pristalica već više decenija određuju međuetničke odnose

Bliski Istok gde se u gotovo svim državama tog dela sveta krše prava nacionalnih manjina pod izgovorom zaštite bezbednosti države jer se određene terorističke akcije u režiji ekstremističkih organizacija uzimaju kao izgovor za kreiranje odnosa prema nacionalnim manjinama.

Profesor Rogers Brubaker, sa Kalifornijskog univerziteta skreće pažnju na činjenicu da nisu svi sukobi koji na neki način uključuju nacionalne manjine, u isto vreme i među etnički sukobi. Međutim, da bi objasnio situacije koje postoje u savremenom svetu međuetničkih odnosa, profesor Brubaker koristi pojmove organizacija i dešifrovanje.

Organizacija i stepen legitimitetu predstavljanja nacionalne manjine

Kao ključno pitanje, profesor Brubaker postavlja pitanje reprezentativnosti određene organizacije koja zastupa interes nacionalne manjine. U tom smislu upozorava

da države koje nisu omogućile da se predstavnici nacionalnih manjina izaberu kroz proceduru koja će podrazumevati da izabrani predstavnici predstavljaju i zastupaju interes svoje etničke grupe, mogu imati problem jer se mogu pojaviti određene organizacije koje mogu pretendovati da zastupaju interes čitave etničke grupe.

Profesor Brubaker navodi kao primer Irsku republikansku armiju, Oslobodilačku vojsku Kosova i Radničku partiju Kurdistana, kao organizacije koje ni na koji način ne zastupaju interes, niti imaju ili su imale legitimitet da zastupaju - sve katolike u Irskoj, sve Albance na Kosovu ili sve Kurde u Turskoj. Ipak, aktivnosti tih organizacija često vode tome da se dolazi do zaključka da postoji problem sa nacionalnom manjinom i da su interesi nacionalne manjine suprotni interesima države.

Minority Report

Dešifrovanje umesto razjašnjavanja često vodi do još većih nesporazuma

Pojam dešifrovanje odnosno tumačenje je prema profesoru Brubakeru ključan za razumevanje situacija koje vode ugrožavanju prava nacionalnih manjina. Tumačenje svoje teze, on zasniva na tome da je tumačenje odnosno dešifrovanje postupak koji za rezultat ima konačno i definitivno objašnjenje širokoj publici, a nekad i čitavoj etničkoj grupi, te kao takvo ima veliku moć na zaključivanje i donošenje odluka o određenim situacijama.

Najčešće, oni koji su direktni učesnici u konfliktu, nemaju mogućnost da pruže objašnjenje već u njihovo ime to čine političari, zvaničnici, novinari, radnici humanitarnih organizacija, itd.

Opasnost koja leži u tumačenju međuetničkih konfliktova je u tome što definicija brutalnog nasilja kao nehumanog ponašanja nije dovoljna i uglavnom se tumačenje ne zaustavlja na tome već se nudi tumačenje koje definiše nasilje kao strukturalnu ili kulturnu karakteristiku.

Svako stavljanje u etnički okvir nasilja ili verbalno

legitimni predstavnici niti zastupnici nacionalne manjine.

Univerzalna deklaracija o zaštiti ljudskih prava

Nakon Drugog svetskog rata nastaje posebna epoha u zaštiti ljudskih prava i prava nacionalnih manjina. Brigu preuzimaju Ujedinjene nacije, ali i Savet Evrope.

Ideal pravde u tom vremenu bio je u uspostavljanju ravnoteže između prava i moći. Za pripadnike nacionalnih manjina u Evropi to je pre svega značilo uspostavljanje mehanizama zaštite jezike, kulture, vere, obrazovanja.

Uprkos jasnom ishodu Drugog svetskog rata, nacionalne manjine su čekale na efikasan međunarodni mehanizam zaštite svojih prava i uspostavljanje sistema koji bi im omogućio razvoj i napredak.

Ujedinjene nacije su 1948. godine donele Univerzalnu deklaraciju o zaštiti ljudskih prava, koja je isključivo tretirala individualna prava koja su po prvi put postala opšta i sve države članice su se imale pridržavati pravila i principa iz Deklaracije.

Pripadnici nacionalnih manjina nisu posebno tretirani u ovoj deklaraciji, a određene opšte definicije u deklaraciji su državama ostavljale prostor da ograniče određena prava nacionalnih manjina - na primer Deklaracija govori da svako ima pravo na slobodno obrazovanje, ali ne govori o tome da svako ima pravo na obrazovanje na maternjem jeziku.

nastaviće se...

ČOMI 2013

Češki otvoreni muzički internacionalni festival

Jaroslav Bodnar

U organizaciji Nacionalnog saveta i uz podršku Ministarstva kulture Republike Srbije, održan je III Festival svih žanrova muzike. Ovaj jedinstveni događaj svojim kvalitetom stvara novi muzički brend, kakav imaju samo mnogo veći festivali.

Jedan nesvakidašnji kulturni događaj obeležio je predhodni mesec kada je u pitanju češka nacionalna zajednica. Po treći put održan je Češki otvoreni muzički internacionalni festival – ČOMI.

Ova dvodnevna manifestacija okupila je veliki broj učesnika, kao i brojnu publiku svih generacija. Festival je specifičan po zastupljenosti svih žanrova muzike: prvo veče bilo je posvećeno klasičnoj, akustičnoj i tradicionalnoj muzici, a drugo pop, rock, jazz i elektronskoj muzici. Ovakva koncepcija zahteva dobru organizaciju ali i senzibilitet posetilaca na široku paletu izvedenih kompozicija, naročito imajući u vidu da su izvođači bili kako amateri tako i profesionalni muzičari. Da je ostvarenje ovakve ideje moguće, pokazala je izuzetna posećenost i neskriveno zadovoljstvo svih prisutnih.

Organizator ČOMI Festivala je Nacionalni savet češke nacionalne manjine, a ove godine podržan je i od strane Ministarstva kulture Republike Srbije. Festival se odvijao u Beloj Crkvi, na otvorenoj pozornici Češkog Doma, koji pripada Češkoj Besedi Bela Crkva, najvećem udruženju Čeha u Srbiji.

Još jedna karakteristika ovog

muzičkog događaja je otvorenost u svakom smislu. Pored pripadnika češke manjine, u programu su učestvovali izvođači raznih nacionalnosti, izvodile su se kompozicije na više jezika, a muzičari su se trudili da

u svoj repertoar uvrste i češke pesme. Slična situacija bila je i sa publikom, koju su činili građani Bele Crkve svih nacionalnosti, kao i pripadnici češke zajednice iz Beograda, Bele Crkve, Kruščice, Češkog Sela, gosti iz Češke Republike, kao i gosti iz Rumunije. I da se ulaz naplaćivao, a nije, tražila bi se karta više! Dvorinski prostor Češkog Doma za ovu priliku opremljen je muralom sa motivom grada Praga i njegovim zaštitnim znakom – Karlovim mostom, radom akademске slikarke Tereze Stamenković, koja je u istoj zgradi više puta priređivala izložbe

radova svojih učenika. Oslikana je cela zidna površina, a ovako uređen prostor poslužiće kao buduća letnja čitaonica, ali i igraonica, pozorište na otvorenom, koncertni prostor, za druženje i puno toga.

Festival ČOMI prevazišao je granice lokalnog i svojim kvalitetom se može uvrstiti u manifestacije na visokom nivou, kakve se obično odvijaju u mnogo većim sredinama. Za sada nije takmičarskog karaktera, što zbog neujednačenog nivoa muzičke zrelosti i iskustva učesnika, što zbog raznovrsnosti žanrova. Kada se jednog dana na Festivalu nađu autorske kompozicije i vrhunski muzičari u želji da osvoje priznanje za uspeh na njegovoј sceni, ČOMI će postati brend poznat domaćoj i stranoj javnosti.

Do tada, za malu zajednicu, kakva je češka, ova manifestacija je prilika da se uživa u muzici koja se retko može čuti na jednom mestu. Ona je u najlepšem svetu predstavila češku manjinu, a zadovoljni učesnici i publika potvrdili su da kulturni događaji ovakve vrste oplemenjuju dušu. Bio je ovo divan završetak letnje kulturne sezone u organizaciji Nacionalnog saveta i čeških udruženja.

Naredni Festival, četvrti po redu, održaće se početkom leta 2014. godine. Pozivamo vas da odvojite par večeri za uživanje u muzici i odličnoj atmosferi koja ovde uvek vlada!

KULTURA NAS SPAJA

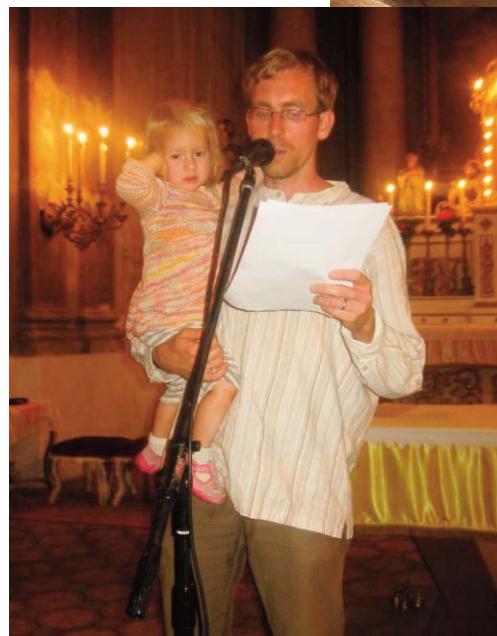
Uspešan rad učitelja češkog jezika

Za češku nacionalnu zajednicu, koja spada u jednu od najmanjih manjinskih grupacija u Republici Srbiji, održanje maternjeg jezika je od presudne važnosti. Veliki doprinos tome daje Ministarstvo inostranih poslova Češke Republike, koje svake godine obezbeđuje učitelja češkog jezika i pokriva sve troškove njegovog boravka i rada sa decom i odraslima. Osim učenja jezika, zadatak učitelja je i pomoć zajednici u organizovanju kulturnih dešavanja, saradnja na projektima, pomoći oko medija – novina, radio emisija...

U protekloj školskoj godini u opštini Bela Crkva boravio je Jan Jicha, učitelj koji je osim dobre volje za učešćem u manifestacijama češke zajednice i sam ostvario nekoliko svojih zamisli, na zadovoljstvo pripadnika češke manjine, ali i svih građana u Beloj Crkvi. Izuzetno uspešno je režirao pozorišnu predstavu "Noć na Karlštajnu", mjuzikl - komediju u tri čina, u kojoj osim mlađih glumaca iz čeških porodica nastupaju i omladinci drugih nacionalnosti koji su u međuvremenu naučili da govore i pevaju na češkom jeziku. Predstava je nakon premijere doživela nekoliko uspešnih repriza, a izvođena je i u Rumuniji, gde takođe postoje naseljena mesta sa češkom populacijom.

Svojim radom vratio je neke stare običaje iz zaborava, a u toku leta osmislio je i sportski događaj – "Trku Srpsko – Češkog prijateljstva". Za stazu je, za prvi put, izabran put Kruščica – Bela Crkva, u dužini oko 5 kilometara. Učestvovali su građani generacija od 10-ak do 70-ak godina, a učešće su uzela i sportska društva i nevladine organizacije, kao i Sportski savez Bele Crkve. Iako simbolična, trka je ostavila značajan trag o aktivnostima češke zajednice i promovisala interkulturnost i sportski duh, što joj je i bio cilj.

Za vreme svog jednogodišnjeg mandata živeo je sa porodicom u Češkom Selu. Svira na gitari, i u više navrata je skupovima u Češkom Selu i svim drugim mestima gde je pozvan ili se ukazala prilika svirao i pevao popularne češke pesme. Supruga Klara, takođe muzičar, pridružila bi se svirajući violinu, kad god bi joj to obaveze prema deci dozvolile. Kvalitet njenog izvođenja, i pored njene skromnosti i nenametljivosti, nije mogao proći neprimećen, te je pred sam njihov odlazak gospodin Vencl Mlzera, predsednik Češke besede Bela Crkva,

predložio oproštajni koncert, koji bi se održao u rimokatoličkoj crkvi "Sv. Ana". U vrlo kratkom roku, g-đa Klara Jichova pripremila je repertoar klasične muzike, u saradnji sa mlađom Kristinom Matijašević, pijanistkinjom iz Vršca, takođe pripadnicom češke zajednice.

Program je bio posvećen Johanu Sebastianu Bahu, uz izvanrednu priču o ovom umetniku, koju je nadahnuto i duhovito vodio g-din Jan Jicha. Crkva je bila ispunjena publikom koja je odlično prihvatile

kamerni program, inače retko zastupljen u Beloj Crkvi. Prava je šteta što nije bilo vremena da se bolje medijski proprati, već zvuci ovog divnog muzičkog performansa ostaju samo u ušima onih koji su bili lično prisutni i koji su za njega saznali sa nekoliko plakata ili lično od svojih prijatelja.

Septembar i nova školska godina doveli su novu učiteljicu češkog jezika, koja upravo počinje sa radom. Pripadnici češke zajednice očekuju dobar nastavak nakon uspešne predhodne sezone, kako na obrazovnom, tako i na kulturnom planu.

ODRŽAN OSMI PO REDU HOSANAFEST

Osmi po redu Hosanafest pod geslom »Vjera te tvoja spasila« održan je 22. rujna u Dvorani sportova u Subotici, a dodijeljeno je pet nagrada. Prvu i glavu nagradu, koju dodjeljuju sami izvođači među sobom, kako je već rečeno, primili su mladi iz skupine »Familias« iz Osijeka.

Nagrada stručnoga žirija pripala je VIS-u »Imakulata« iz Gromiljaka kraj Sarajeva za pjesmu »Otisci u pijesku«, dok je publika putem SMS glasovanja za najbolju skladbu odabrala pjesmu »Otvoř Mu svoje srce« koju je izvela skupina »Križ života« iz Osijeka. Marina Gabrić nagrađena je za najbolji tekst, za pjesmu »Croce d'amore«, koju je izveo VIS »Apostola Radio Marije« iz Subotice. Štićenici Humanitarno – terapijske zajednice za pomoć ovisnicima

»Hosana« svoju su nagradu dali Tajani Šarić iz Zagreba koja je nastupila s pjesmom »U Tvom čemo znaku pobjediti«.

REKORDAN BROJ IZVOĐAČA

Kao i svake godine do sada na Hosanafestu je nezaobilazna scenografija koja je uvijek posebna i vezana za moto susreta, konkretno ovoga puta za Godinu vjere u kojoj se još uvijek nalazimo. Improvizirana barka (bina) prevezla je svih 15 skladbi i brojne izvođače do samoga cilja – slaviti Gospodina pjesmom. Voditelji programa bili su Bernardica Vojnić Mijatov i Petar Pifat. U razgovoru s predsjednikom organizacijskog odbora Hosanafesta i idejnim tvorcem ovoga festivala vlč. Marinkom Stantićem, doznali smo kako je na festival prijavljeno 28

pjesama. »Mislim da broj prijavljenih pjesama dovoljno govori o zainteresiranosti za ovaj festival. Pobjednici su iz Osijeka i imamo lijepu puruku u Godini vjere 'Ti si naš Bog'. Budući da pratim evo osam godina broj sudionika, mogu reći kako ove godine brojčano imamo najviše sudionika, njih 139, što je rekordno. Ove smo godine imali sudionike iz Hrvatske, Bosne i Hercegovine i naravno iz Vojvodine. Istina, malo se slabije javljaju sastavi iz Vojvodine, ali nekako mislim da će kvaliteta organizacije privući mlade«, kazao je Stantić. U subotu 21. rujna mladi su po dolasku u Suboticu imali i kratku duhovnu pripravu za Hosanafest, koja je održana u Zajednici »Hosana« u Starom Žedniku. »Jučer je bilo predivno duhovno poslijepodne, jer su svi sudionici imali priliku biti na jednoj emocionalnoj svijesti kontroliranja osjećaja. Radionica se sastojala iz triju dijelova: prvi dio je bio na razini psihologije, kada smo otkrivali svoje osjećaje koji su možda potisnuti. Drugi dio je bio upoznavanje s načinima kako se ti osjećaji mogu potisnuti na pogrešan način (kroz drogu, alkohol...). U trećem dijelu je svjedočio bivši štićenik 'Hosane', koji je govorio o životu u zajednici, te je na taj način upozorio mlade na opasnost, gdje je on skrenuo i kako je došao na put izlaska iz svega toga«, pojasnio je vlač. Marinko Stantić. Susret u Zajednici »Hosana« završio je euharistijskim slavljem. Hosanafest je humanitarnog karatera, te sav prikupljen novac od ulaznica i prodaje CD-a ide za potrebe štićenika Zajednice.

DOJMOVI NAGRAĐENIH

Dodjela nagrada je ipak najvažnija samim izvođačima, osobito što glavnu nagradu mladi dodjeljuju međusobno. Za vrijeme glasovanja nazočnu publiku zabavljao je tamburaški sastava »Zlatni zvuci« iz Sombora koji su se također predstavili duhovnom glazbom. Marina Gabrić, dobitnica nagrade za najbolji tekst za pjesmu »Croce d'amore«, kaže: »Zahvaljujem svima koji su odlučili da je baš moj tekst najbolji na ovogodišnjem Hosanafestu. Već nekoliko godina pišem tekstove za VIS 'Apostoli Radio Marije', ali nikada do sada nisam dobila nikakvo priznanje. Jako sam ponosna i zahvalna Bogu što me inspirirao da napišem jedan takav tekst«, rekla je Marina. VIS »Apostoli Radio Marije« čine mladi volonteri iz raznih

župa u Subotici, a sastav postoji od 2009. godine. Stručni žiri nagradu je dodijelio VIS-u »Imakulata«. Tim smo povodom razgovarali sa sestrom Marinelom Zeko, Služavkom Malog Isusa, koja je ujedno i voditeljica ovoga sastava. »Ovo nam je druga godina i doista je lijepo biti ovdje. Sprijateljili smo se s ljudima i ovdje smo već kao na svome terenu. Ove smo se godine predstavili pjesmom 'Otisci u pijesku' i dobili nagradu stručnog žirija. Presretni smo!«, rekla je s. Marinela. Ovaj sastav čine djevojke koje pohađaju srednju školu, a ujedno su članice Društva Prijatelji Maloga Isusa, koje djeluje na župi Imena Marijina u Gromiljaku blizu Sarajeva odakle i dolaze. VIS »Familias«, pobjednici Hosanafesta 2013, svoju radost nisu skrivali. Razgovarali smo s predstavnicom ove skupine Mijom Zoraja, koja je rekla: »Sve je prekrasno, organizacija, grad, ljudi kod kojih smo bili smješteni, još uvijek ne mogu vjerovati da smo pobijedili, jer se iskreno rečeno, nisam nadala pobjedi. Ovdje smo drugu godinu zaredom i presretni smo! Tekst, kao i glazbu za pjemu 'Ti si naš Bog' koju smo izveli potpisuje Tajana Šarić, koja je također nagrađena, dok obradu potpisuje Grgur Sesar.« Na pitanje je li duhovna glazba potrebna mladima današnjice, Mia je rekla: »Mišljenja sam da je duhovna glazba više nego potrebna mladima. To mogu reći iz osobnog iskustva, jer i mi sami volimo kada dođemo na festival duhovne glazbe, jer je tu prisutno zajedništvo. Duhovno okruženje nas zbljižava i čini sretnima.«

Sudionici Hosanafesta 2013: Naša si pjesma – »Damjan« Vukovar, Tvoj me križ čuva – Ljubo Vuković i Davor Terzić (Zagreb i Rovinj), Ti si naš Bog – »Familias« (Osijek), Croce d'Amore – »Apostoli Radio Marije« (Subotica), Dok nebo 'jubi zemlju – Dalija Grahovac Fedešin (Zagreb), Biti čovjek – »Sliryc 33« (Dugo Selo), Otisci u pijesku – »Imakulata« (Gromiljak-Sarajevo), Tvoje riječi živjeti – Ana Ivanković Radak (Subotica), Krist nad svime vlada – »Tobija« (Zagreb), Pogled ljubavi – »Matheus« (Bizovac-Osijek), Blues posrnulih – »Novo Nebo« (Zenica), U Tvom ćemo znaku pobjediti – Tajana Šarić (Zagreb), Usliši mi molitve – Antonia Perak (Zagreb), Otvori Mu svoje srce – »Križ života« (Osijek) i Bože moj, vodi me – Leonora i Juraj Suđi (Selenča-Bač).

U ZKVH-u otvorena izložba slika Kristijana Sekulića

Postav slika akademskog slikara Kristijana Sekulića iz Novoga Sada otvoren je 27. rujna 2013. godine u prostorijama Zavoda za kulturu vojvođanskih Hrvata. Riječ je o višestruko nagradivanom likovnom umjetniku, koji je svoja djela prikazao na 18 samostalnih izložaba, a po prvi su puta njegove slike sada predstavljene i pripadnicima hrvatske zajednice u Subotici.

Kristijan Sekulić jedan je od osnivača Hrvatske likovne udruge „Cro Art“ u Subotici, za koju je, kako kaže, vrlo vezan:

„Kao Novosađanin, vrlo sam vezan uz Suboticu, meni jedan drag grad, s jakom hrvatskom zajednicom. Svojedobno sam sudjelovao na likovnim kolonijama HKC-a 'Bunjevačko kolo', međutim sada sam u udruzi 'Cro Art', čiji sam jedan od osnivača, a ovim samostalnim postavom slika se po prvi puta prezentiram javnosti kulturne scene Subotice.“

Kristijan Sekulić trenutačno živi i radi u Novom Sadu, a iza sebe ima bogato iskustvo, koje je stekao radeći u Poljskoj, Mađarskoj, Austriji, Njemačkoj, te u Švicarskoj, gdje 2003. dobiva nagradu za slikarstvo grada Berna.

Na izložbi postavljenoj u Zavodu za kulturu vojvođanskih Hrvata mogu se vidjeti njegove slike u tehniči kombiniranog ulja i različite tematike, ali najdraži su mu, ističe, vojvođanski motivi:

„Nisam ograničen na određenu tehniku, nego je to uvijek neka kombinirana varijanta, dakle obično je to crtež koji prati ulje, špakla i tako dalje. Glede tematike, to je stvar mog raspoloženja ili trenutačnog zanimanja, koje je dosta široko. Dakle, od antike, preko grčko-rimske i staroslavenske civilizacije, do klasične varijante portreta, akta, pejzaža, a osobito mi je drago slikati

Vojvodinu i divlje konje.“

Izložbu je otvorila povjesničarka umjetnosti Ljubica Vuković Dulić, koja je tom prigodom rekla da se ovaj odabir Sekulićevih slika, nastalih u razdoblju od 2005. do 2013., može vezati uz četiri razine ljudskosti:

„Očito je riječ o autoru koji pruža mogućnost slojevitog i višezačenjskog sagledavanja svojeg djela. Odabrao je slike koje je razvrstao u četiri ciklusa, koje imenuje nazivima simbola zemlje, vode, zraka i vatre. Sagledavajući ove cikluse, njihova se simbolika može vezati uz četiri razine ljudskosti, i to tjelesnost, intelekt, emocionalnost i duhovnost, ali i uz četiri razine ljudske svijesti - objektivno, subjektivno, podsvjesno i kozmičko.“

Povratkom u domovinu, Sekulić je svoje slikarsko umijeće pokazao i u sakralnoj tematiki, te je tako izradio serijal slika u svetištu Gospe Snježne na Tekijama, u cijelosti je oslikao unutarnje zidove dviju pravoslavnih crkava, te sudjelovao u obnovi unutrašnjosti crkve sv. Ivana Nepomuka u Gibarcu, a 2000. dobiva zvanje „počasnog sakralnog slikara“ pri Đakovačko-srijemskoj biskupiji. Izložba slika Kristijana Sekulića postavljena je u prostorijama Zavoda, u Harambašićevoj 14 u Subotici, do konca prosinca 2013. godine.

Kao Novosađanin, vrlo sam vezan uz Suboticu, meni jedan drag grad, s jakom hrvatskom zajednicom

„Nova riječ“ za novo vrijeme i nove autore

K

njiževni časopis „Nova riječ“ predstavljen je 11. rujna 2013. godine u organizaciji izdavača - Zavoda za kulturu vojvođanskih Hrvata.

Ukoliko je zajednici stalo razvijati vlastite kulturne potencijale i ne ostaviti ih marginaliziranim i zatvorenim u sebe, mora oživjeti kulturne časopise i dati im u javnosti mjesto koje im pripada, kako bi bili stožerna točka okupljanja kreativnih potencijala, istaknuto je ovom prigodom u Pastoralnom centru Augustinianum.

Časopis su predstavili član Savjeta „Nove riječi“ te urednik časopisa za kulturu „Nova misao“ Mirko Sebić, suradnica Nevena Mlinko, glavni i odgovorni urednik Tomislav Žigmanov i moderatorica Katarina Čeliković.

Časopisna periodika koja se bavi kulturom je iznimno značajna za razvitak i zajednice i njezine kulture, istaknuo je Mirko Sebić.

„Ovakav časopis potiče kulturnu komunikaciju, i upravo ju ne želi zatvoriti, već ju nastoji otvoriti spram inicijative i u matičnoj kulturi, ali i spram okružja u kojem nastaje, u nekakvom vojvođanskem, ali i širem kontekstu. No, ne želi to činiti na provincijalan način, dakle ne obraćajući se samoj sebi, već otvoriti dijalog kojim se onda mogu razvijati daljnji kreativni potencijali.“

Uravnotežen je informativni sadržaj lista u kojem se prati sve što je bitno u razdoblju koje svaki broj obuhvaća, raspravlja se o pogledima i zastupljenim žanrovima, a zauzet je i čvrst stav spram tradicije i baštine, dodao je Sebić.

U Savjetu časopisa su već renomirani književnici, književni kritičari i ljudi koji se bave umjetnošću, ali u stvaranju lista sudjeluju, pored predstavnika zrelijih naraštaja, većinom mlađe snage, dodaju iz uredništva.

U sadržaju „Nove riječi“ može se pronaći izbor proze odnosno kratke priповijetke, zastupljeni su autori iz Hrvatske, sačinjen je i izbor poezije, a također se da zamijetiti i da je ujednačen odnos muških i ženskih autora, istaknula je ovom prilikom jedna od mlađih suradnica „Nove riječi“ Nevena Mlinko.

Osvrćući se na poglavje koje obuhvaća pjesništvo hrvatskih pjesnikinja iz Vojvodine, Mlinko je istaknula: „Bilo bi lijepo vidjeti da se u sljedećim brojevima 'Nove

riječi' sretnemo sa 'ženskim pismom' koje nije isključivo poetske naravi," te dodala: „Vjerujem da sliku započetu u ovom broju treba kompletirati i da ona u Vojvodini postoji. U ovome broju nalazimo, nažalost samo jedan esej, a trebalo bi ih biti više. Vodilja 'Nove riječi' bi mogla biti povezivanje, umrežavanje, gradnja mostova koji nas međusobno povezuju. Ostvariti i produbiti komunikaciju i obogatiti se razmjrenom kulturnih dobara, stavova, razmišljanja, iskustava...“

Potrebno je pružiti mogućnost autorima koji spadaju u sam vrh naše intelektualne, ne samo književne elite, a nisu gotovo desetljeće ništa objavili, kažu u Zavodu. Treba im pružiti slobodu za očitovanje zbog toga što su ili marginalizirani ili zatomljeni, a imaju što priopćiti, kaže urednik časopisa Tomislav Žigmanov.

„Prikazivat će se i predstavljati ne samo književno stvaralaštvo nego će se književnost i umjetnost tematizirati u eseističkim i znanstvenim oblicima. Želja nam je, da osim prikazivanja aktualne književne produkcije, potičemo stvaralaštvo napose mladih autora, ohrabrujemo ljudе, promoviramo ih i prezentiramo, da potičemo već etablirane autore na sustavne predstavljanje i unutar vlastitog kulturnog prostora, ali i unutar prostora cijelokupne hrvatske književnosti, a onda i multikulture scene u Vojvodini.“

Uredništvo u ovome časopisu, koji će izlaziti dva puta godišnje, želi imati i suradnike iz drugih kulturnih okružja, iz Hrvatske ili Mađarske, i žele veću pozornost posvetiti prikazima književnih djela, dodaje Tomislav Žigmanov. Časopis „Nova riječ“ može se kupiti po cijeni od 300,00 dinara, u prostorijama Zavoda za kulturu vojvođanskih Hrvata (Harambašićeva 14, Subotica) ili naručiti putem telefona ili elektroničke pošte. Za dostavu izvan Subotice obračunavaju se manipulativni i poštanski troškovi u iznosu od 50,00 dinara.

Smotra hrvatskih tamburaških sastava u Ljutovu

Kulturna događanja u selu Ljutovo nadonak Subotice, koje broji nešto malo iznad tisuću stanovnika, odvijaju se uglavnom oko mjesnog HKUD-a »Ljutovo«. Kako u drugim selima tako i u Ljutovu, nekoliko entuzijasta za ovu vrstu aktivnosti animira druge mještane, osobito one mlađe.

Poznatije aktivnosti u kojima ljutovačka udruga sudjeluje jesu tamošnja Dužjanca te Smotra hrvatskih tamburaških sastava, koja je ove godine obilježila i skromni jubilej – pet godina postojanja.

Ovogodišnja smotra, inače jedna od manifestacija u hrvatskoj zajednici koja ima pokrajinski karakter, održana je u nedjelju 8. rujna, na ljetnoj pozornici u Ljutovu, okupivši lijep broj mještana koji vole ovu vrstu glazbe.

Na smotri su nastupili sastavi sa sjevera Bačke, po jedan iz Podunavlja i Srijema, ali iz Mađarske:

- Ženska tamburaška skupina »Golubice« iz Subotice,
- Kulturnoprosvjetna zajednica Hrvata »Šokadija« iz Sonte,
- Hrvatsko kulturno-prosvjetno društvo »Matija Gubec« iz Rume,
- Tamburaški sastav »Šokadija« iz Mohača,
- domaćini Hrvatsko kulturno-umjetničko društvo »Ljutovo« iz Ljutova,
- te kao specijalni gosti – Tamburaški sastav »Hajo« iz Subotice, koji ove godine slavi 25 godina rada.

Inače, HKUD »Ljutovo« trenutačno radi samo s tamburaškom sekcijom, ali imaju i skupinu mlađih polaznika, koja se s nekoliko numera također predstavila na smotri. »Nakon pet godina postojanja ove smotre organizacija je sve bolja, imamo određeno iskustvo pa neke probleme možemo predvidjeti i samim tim im pravovremeno doskočiti.

U ovom organizacijskom sastavu smotra u idućih pet godina zasigurno ima svoj potencijal i snagu. Smatram da hrvatska zajednica u Vojvodini zaslužuje jednu ozbiljnu smotru tamburaških sastava na višoj razini, ali ta potpora mora stići i s drugih strana u zajednici, izjavio je Marinko Šimić, voditelj tamburaške sekcije ljutovačkog društva.

Organizatori planiraju u budućnosti uvesti i određene novine u ovu manifestaciju, kao što je ocjenjivanje nastupa sudionika, za što bi bio angažiran ocjenjivački žiri. Glavni finansijski pokrovitelj ove tamburaške smotre bilo je Pokrajinsko tajništvo za kulturu.

Otvorili smo svoja srca

Rabin Asiel: "Nema ništa bolje za dobrosusedske odnose od međusobnog poznavanja suseda"

Ivona Beker-Albahari

Unedelju 15. septembra održan je drugi Festival jevrejske kulture u organizaciji Jevrejske opštine Beograd. Događaj se zbio u dvorištu Beogradske sinagoge i u ulici Maršala Birjuzova, koja je tim povodom bila zatvorena za saobraćaj.

Sa željom da sa sugrađanima podelimo po nešto od svoje kulture, tradicije i religije, na štandovima smo predstavili dela naših likovnih umetnika, izdavaštvo sa jevrejskom tematikom, jevrejske simbole i nezaobilazne specijalitete jevrejske kuhinje.

Na svečanom otvaranju prisutnima se obratio rabin Isak Asiel i tom prilikom objasnio da je ulica Maršala Birjuzva zatvorena u cilju održavanja festivala, naglasivši:

"Ponekad nešto morate za zatvorite da biste nešto drugo otvorili, važno je da smo otvorili svoja srca, ovo je dan kada možete da podelite sa nama radost i da upoznate našu kulturu, a nema ništa bolje za dobrosusedske odnose od međusobnog poznavanja."

Brojnim posetiocma se obratio i ambasador Izraela Josif Levi istakavši dobru saradnju sa Jevrejskom zajednicom u Beogradu, posebno na polju

kulture. Ambasada Izraela nam je ove godine ustupila izložbu "Instagram Izrael", koja je ovom prilikom premijerno postavljena.

Na naše veliko zadovoljstvo ove godine su nam se pridružile i druge jevrejske opštine.

Jevrejska opština Pančevo predstavila se izložbom "Duh jevrejskog humor" koju je pratilo nastup Milovana Žužića Žuleta, "Bogu hvala što sam Lala". Kao i sama izložba, izazvao je oduševljenje publike.

Jevrejska opština Zemun je predstavila izložbu "Jevrejski logor Zemun", kao deo festivala

Ovo je dan kada možete da podelite sa nama radost i da upoznate našu kulturu, a nema ništa bolje za dobrosusedske odnose od međusobnog poznavanja

posvećenog sećanju, kako je istakao sekretar Jevrejske opštine Beograd, Miroslav Rajević, prilikom obraćanja prisutnima.

Vrata sinagoge bila su otvorena tokom celog dana za sve posetioce. O istorijatu i aktivnostima hrama, koji je kao i sama manifestacija, bio veoma posećen, govorio je njegov domaćin, rabin Asiel.

Pažnju mnogobrojnih posetilaca privukli su i ostali učesnici festivala: izdavačka kuća "Laguna" koja je predstavila naslove na temu jevrejske kulture, života i tradicije, umetnik Dražen Pekušić sa izložbom digitalne fotografije kao i slikarka Mirjana Lehner, izložbom "Pejzaži" u akvarel tehnici, zatim Marko Dragić sa izložbom "Simboli", digitalna fotografija, Judita Kampos sa izložbom "Impresija. Snežana Gaon je predstavila svoje radove na temu "Simboli - Davidova Zvezda".

Festival je propraćen kulturno – umetničkim programom. Stefan Sablić je predstavio sefardsku muziku Balkana. Takođe su nastupili podmladak pozorišta "Kralj David" i Nikola Salačanin sa sefardskim i jidiš kompozicijama. Plesom su nas kroz Izrael provele Ana Marić i Olga Cogo koje su osvojile simpatije publike veoma interesantnim nastupom.

Ovom prilikom se zahvaljujemo svim učesnicima festivala i volonterima. Festival jevrejske kulture je manifestacija kojom se Jevrejska zajednica otvara prema sredini sa željom da sugrađanima približimo jevrejsku kulturu i tradiciju u cilju boljeg upoznavanja.

Rabin Isak Asiel i ambasador Izraela Josif Levi

Komemoracija u Kikindi

Škola u šest lekcija

Na Jevrejskom groblju u Kikindi, pored spomenika „podignutog u čast sećanja i trajne uspomena na 360 Jevreja sreza Vel. Kikindskog“, postradalih u Holokaustu“ okupila se 14. avgusta, nešto pre podneva, mala grupa njihovih sunarodnika i sugrađana da im oda poštu.

Nakon polaganja venaca, prisutnima se obratila Jasna Grbić, zamenica predsednika Jevrejske opštine Kikinda.

„Na današnji dan, 1941. godine, kikindski Jevreji su deportovani u logore u Novom Bečeju, a potom ka Banjici i Starom Sajmištu. Odvedeni su iz svojih domova, ostavljeni bez ičega, obespravljeni i ponizeni, samo zato što su bili Jevreji“ – podsetila je Grbić dodavši:

„Pre Drugog svetskog rata, u Kikindi je živelo više od 500 Jevreja. Nakon završetka, iz koncentracionih logora ih se vratilo samo 16. Svi ostali koji su odvedeni, postali su žrtve Holokausta.

Spomen ploča sa imenima žrtava, postavljena u centru Kikinde, kao i obeležje ispred kojeg stojimo podsećaju nas na tragediju, patnju, ali predstavljaju i upozorenje da ne

dozvolimo da se istorija ponovi. Ne na ovakav način, i nikad više. Oni su bili žrtve, ali će ostati upamćeni kao heroji, jer su dostojanstveno i svesno pošli u smrt. Stradali su samo zato što su bili Jevreji“.

Gовор је завршила navodeći reči prijatelja Jevrejske opštine Kikinda: "Sećajući se naših žrtava, uz dužno poštovanje i na isti način, sećamo se i svih drugih nevinih žrtava fašizma, bez obzira na to kom narodu pripadali, коју веру исповедали или ког политичког опредељења били."

Nakon ње, prisutnima su se obratili Đuro Dotlić, potpredsednik opštinskog odbora SUBNOR-a, a onda i Imre Kabok, predstavnik lokalне samouprave.

U ime Jevrejske zajednice Srbije, govorila је Danijela Danon, generalni sekretar Saveza jevrejskih opština. "Na ovom svetom mestu zamolila bih vas da se zajedno podsetimo na nekoliko lekcija kojima nas uče naša tradicija i Holokaust.

Prva је она о важности Zahor, sećanja po sebi. Jer danas, sećajući se šest miliona Jevreja žrtava Holokausta, oklevetanih, demonizovanih i dehumanizovanih, као prolog ili opravdanje за genocid koji је потом

usledio, moramo razumeti да njihovo masovno ubijanje, као и miliona nejvreja nije stvar apstraktne statistike. Jer као што сvi znamo, за svaku osobu постоји име и свака осoba је univerzum за себе. И наši mudraci нас уче да ко god spasи jedan живот као да je spasao свет. Ali isto tako i da ko god ubije jednu osobu као да je ubio ceo свет. У складу са овим, традиција нас подучава да se moramo ponašati тако као да je svako od нас, где god da se nalazi, jemac za sudbinu onog drugog i sudbinu celog света" – рекла је, nastavljajući – "Друга лекција је да je genocid evropskog jevrejstva uspeo ne само zbog razrađene industrije smrti i tehnologije терора nego i zbog држavnог учења и идеологије mržnje. Учење презиру, демонизацији и dehumanizацији другога, то je tačka од које je sve počelo. Holokaust nije počeo gasnim komorama, on je počeo rečima. Upravo iz tog razloga je toliko важно данас да svaka модерна европска држава има и примењује закон који ће sankcionisati izlive mržnje ksenofobije i rasizma.

„Pre Drugog svetskog rata, u Kikindi je živelo više od 500 Jevreja. Nakon završetka, iz koncentracionih logora ih se vratilo samo 16,“ izjavila je Jasna Grbić

Treća nam govori da su ravnodušnost i zavera čutanja bili prethodnica nedelovanja, i da su oni pomogli genocid evropskog Jevrejstva.

Posmatrači i gledaoci bili su i suizvrišoci, oni, takođe, nose odgovornost da su učinili Holokaust mogućim.

Književnik i nobelovac Eli Vizel nas podseća: 'Ravnodušnost i nedelovanje uvek znače pristajanje na stranu mučitelja, nikada na stranu žrtve'. Nemojmo sumnjati u to da ravnodušnost pred licem zla nije samo pristajanje i mirenje sa njim, ravnodušnost je saučesništvo u samom zlu.

Četvrta lekcija nas uči da je 20. vek, u kojem se desio Holokaust, bio i vek izbegavanja krivice i odgovornosti za ono što je učinjeno. Isuviše malo zločinaca je privедено pravdi, i kao što ne sme biti utočišta za mržnju niti zaklona za netrpeljivost, tako ne sme postojati ni sklonište za one koji su počinili zločin svrstavajući se u neprijatelje ljudskog roda.

Peta lekcija je da je Holokaust postao moguć ne samo zbog birokratske mašinerije koja je sprovodila genocid, nego i zbog saučesništva elite nemačkog društva, lekara, crkvenih lidera, sudija, advokata, inženjera,

arhitekata, učitelja.

Šesta nas, najzad, uči o ranjivosti bespomoćnih i bespomoćnost najranjivijih članova jednog društva, koju najbolje oslikavaju Nirnberški rasni zakon, Zakon o sterilizaciji i Program Eutanazije onih "čiji životi nisu bili vredni življenja".

"Naša je odgovornost kao građana sveta da danas pozajmimo glas

onima koji glasa nemaju, ospobimo one koji moći nemaju, bilo da su to stari, siromašni, hendikepirani, žene žrtve nasilja, ili zlostavljava deca, kao najranjivija među najranjivijima" – podsetila je Danon, zaključivši:

"Na ovom mestu trebalo bi da svi zajedno ponovimo zavet da: nikada nećemo biti ravnodušni prema podstrekivanju na mržnju, čutati pred licem zla, nikada povlađivati rasizmu i antisemitizmu, ignorisati nesreću najranjivijih članova društva i biti ravnodušni pred nasiljem čiji smo svedoci!"

Zihronam Livraha (Neka je blagoslovena uspomena na njih)!

Nakon ovih reči, u tišini koja je zavladala, snažno i bolno odjeknule su reči molitve koju su izgovorili Tomislav Halbror i Robert Kovač, članovi JO Subotica.

Sećanju na kikindske žrtve Holokausta, pored pomenutih, prisustvovali su i gosti iz jevrejskih opština Zrenjanin i Novi Sad.

„Trebalo bi da ovde svi zajedno ponovimo zavet da nikada nećemo biti ravnodušni prema podstrekivanju na mržnju niti čutati pred licem zla”, reči su Danijele Danon

U čast onih koji su proslavili Grčku

Koncert za "Grke u Svetu" na Irodiumu

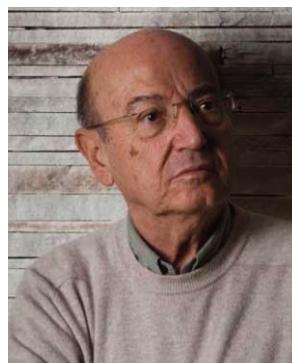

Poslednje 23 godine grčka dijaspora proslavlja crkveni praznik Svetog Jovana, početkom avgusta meseca. Ove godine, tradicionalno je praznik obeležen u Irodiumu u ponedeljak 9. septembra.

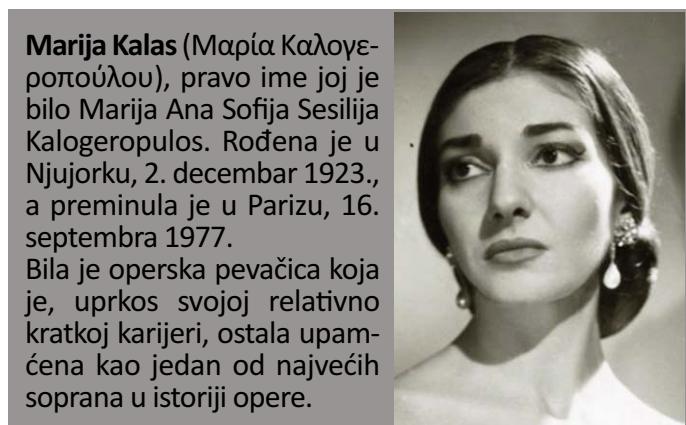
Koncertu na kojem su prisustvuli kompozitori, pesnici, slikari, pevači i glumci, a pod pokroviteljstvom ministarstva kulture i spoljnih poslova, odata je počast "Grcima u svetu": Teu Angelopoulosu, Odiseju Elitisu, Konstantinu Kavafisu, Nikusu Kazandzakisu, Mariji Kalas, Melini Merkuri, Jorgosu Seferisu, Mikisu Teodorakisu, Nani Miskuri, Vangelisu i mnogim drugima.

Ovaj vodeći kulturni događaj organizovan je u cilju osnivanja "Muzeja Grka u Dijaspori", a u okviru kojeg će se još i napraviti skulptura od strane jednog od vodećih grčkih vajara današnjice Teodorosa Papajanisa. Umetničkom doživljaju predstavljanja ove večeri doprineo je i tekstopisac Džon Tzanopoulos, jedan od inicijatora ove proslave.

Predsednik, dr. med Christos G. Alexopoulos, povodom događaja, je potvrdio u Atini, da će i Grci iz Srbije pružiti svoj doprinos za osnivanje jednog takvog muzeja.

Teodoros Angelopoulos (Θεόδωρος Αγγελόπουλος), (27. april 1935. — 24. januar 2012.) bio je grčki filmski režiser, scenarista, producent i dobitnik brojnih filmskih nagrada na festivalima širom sveta. Bio je klasik grčkog intelektualnog filma koji je zahvaljujući njemu postao poznat i svetskoj javnosti.

Marija Kalas (Μαρία Καλογερόπουλη), pravo ime joj je bilo Marija Ana Sofija Sesilija Kalogeropoulos. Rođena je u Njujorku, 2. decembar 1923., a preminula je u Parizu, 16. septembra 1977. Bila je operска pevačica koja je, uprkos svojoj relativno kratkoj karijeri, ostala upamćena kao jedan od najvećih soprana u istoriji opere.

10 godina uspešnog rada Vijeća

NEZAUSTAVLJIVI PROCES OSTVARIVANJA PRAVA SANDŽAČKIH BOŠNJAKA U REPUBLICI SRBIJI

Bošnjaci u Republici Srbiji obilježavaju i 22 godine borbe za ostvarivanje svojih prava. Na svečanosti povodom 10 godina uspješnog rada Vijeća, 6. septembra 2013. godine u Glavnem uredu Vijeća održana je prigodna svečanost.

Bošnjačko nacionalno vijeće je najviše predstavničko tijelo sandžačkih Bošnjaka u Republici Srbiji. Osnovano je 11. maja 1991. godine, pod imenom Muslimansko nacionalno vijeće Sandžaka. Za predsjednika Vijeća izabran je dr. Sulejman Ugljanin. Do 2003. godine Vijeće djeluje i radi pod nazivom Bošnjačko nacionalno vijeće Sandžaka, a nakon 2003. godine kao Bošnjačko nacionalno vijeće.

U vrijeme svog osnivanja Bošnjačko nacionalno vijeće bilo je odgovor na etničko čišćenje i teror kojeg je režim Slobodana Miloševića sprovodio nad bošnjačkim narodom na području Sandžaka i šire.

U periodu od osnivanja do 2003. godine, Bošnjačko nacionalno vijeće Sandžaka i njegovi predstavnici učestvovali su na velikom broju međunarodnih konferencija i drugih skupova posvećenih rješavanju krize u bivšoj Jugoslaviji. Zahvaljujući aktivnostima Bošnjačkog nacionalnog vijeća i njegovih predstavnika u tom periodu pitanje ostvarenja nacionalnih prava sandžačkih Bošnjaka i statusa Sandžaka internacionalizovano je na najvišem evropskom i svjetskom nivou.

Tokom ratnih devedesetih godina XX stoljeća, Bošnjačko nacionalno vijeće Sandžaka bilo je ključni faktor mira i stabilnosti na području Sandžaka. Zahvaljujući politici mira BNVS, sandžački Bošnjaci u tom periodu nisu učestvovali u ratnim sukobima na prostoru bivše Jugoslavije ne odazivajući se na vojne pozive tadašnje Jugoslavenske narodne armije.

U organizaciji BNVS tih godina preko hiljadu mladih Bošnjaka iz Sandžaka upućeno je na univerzitete u Tursku i druge zemlje i tamo steklo fakultetsko obrazovanje. BNVS je izradilo i, 6. juna 1993. godine, usvojilo Memorandum o specijalnom statusu Sandžaka. Osnova za donošenje tog dokumenta bio je referendum za autonomiju Sandžaka, sproveden u periodu od 25. do 27. oktobra 1991. godine. Od ukupno 264.156 birača, na tom referendumu je učestvovalo njih 187.473, odnosno 70,19 posto ukupnog biračkog tijela, od čega se 183.302 birača (ili 98,90 posto glasalih) izjasnilo za političku i teritorijalnu autonomiju Sandžaka s pravom priključenja nekoj od republika tadašnje Socijalističke Federativne Republike Jugoslavije (SFRJ).

U skladu sa novim političkim i društvenim okolnostima, uspostavljenim krajem prošloga stoljeća, i u duhu Dejton-

skog sporazuma, kojim je okončan rat u Bosni i Hercegovini, i drugih domaćih i međunarodnih dokumenata i njihovih odredaba o specijalnim odnosima dijelova naroda sa svojim maticama, Bošnjačko nacionalno vijeće Sandžaka, 19. jula 1999. godine, usvojilo je Memorandum o autonomiji Sandžaka i specijalnim odnosima sa Bosnom i Hercegovinom, kao platformu za rješenje statusa Sandžaka i statusa Bošnjaka u SRJ, na osnovu dijaloga i mirnim putem.

U novonastalim društvenim okolnostima, a nakon zakonskog regulisanja položaja manjinskih nacionalnih zajednica u tadašnjoj Saveznoj Republici Jugoslaviji, kasnije Srbiji i Crnoj Gori, 6. septembra 2003. godine, u Novom Pazaru, održana je Elektorska skupština za izbor Bošnjačkog nacionalnog vijeća u Srbiji i Crnoj Gori, nakon čega prestaje sa radom Bošnjačko nacionalno vijeće Sandžaka (BNVS). Za predsjednika Bošnjačkog nacionalnog vijeća izabran je dr. Sulejman Ugljanin, a za predsjednika Izvršnog odbora Esad Džudžević. Istovremeno, za potpredsjednike Vijeća izabrani su: Bajram Omeragić, Vasvija Gusinac, dr. Izudin Hadžagić i dr. Amer Halilović. Konstitutivnim aktima Vijeća formirani su resori, kao operativna tijela Izvršnog odbora, i odbori za pojedine oblasti djelovanja i rada.

Statutom Bošnjačkog nacionalnog vijeća, koji je usvojen na konstitutivnoj sjednici održanoj 2003. godine, Bošnjačko nacionalno vijeće određeno je kao najviše zastupničko tijelo bošnjačke nacionalne zajednice u Srbiji, u područjima službene upotrebe jezika i pisma,

Tokom ratnih devedesetih godina XX stoljeća, Bošnjačko nacionalno vijeće Sandžaka bilo je ključni faktor mira i stabilnosti na području Sandžaka

Bošnjačko nacionalno vijeće, 2009. godine, donijelo je Deklaraciju o položaju sandžačkih Bošnjaka u Republici Srbiji

obrazovanja, kulture i informisanja na bosanskom jeziku.

U skladu sa Statutom, i Zakonom određenim nadležnostima, Bošnjačko nacionalno vijeće je, u periodu od 2003. do danas, donijelo niz značajnih dokumenata – deklaracija, odluka, rješenja i drugih akata, u cilju ostvarivanja prava pripadnika bošnjačkog naroda u Republici Srbiji, njihovog daljeg razvoja i unaprjeđenja.

Predstavnici Bošnjačkog nacionalnog vijeća učestvovali su u radu mnogih domaćih i međunarodnih konferencija o položaju i pravima manjina kod nas i u svijetu.

Značajan doprinos predstavnici Bošnjačkog nacionalnog vijeća dali su u izradi prijedloga novog Zakona o nacionalnim savjetima nacionalnih manjina, na osnovu kojeg je značajno unaprijeđen sistem zaštite manjinskih prava i znatno pojačana ovlašćenja nacionalnih vijeća manjinskih naroda u Republici Srbiji. Pozivajući se na Povelju Ujedinjenih nacija, Univerzalnu deklaraciju o ljudskim pravima, Okvirnu Konvenciju za zaštitu nacionalnih manjina, Evropsku povelju o manjinskim ili regionalnim jezicima, Ustav Republike Srbije, Zakon o zaštiti prava i sloboda nacionalnih manjina, Zakon o nacionalnim savjetima nacionalnih manjina i druga domaća i međunarodna dokumenta u oblasti zaštite ljudskih i manjinskih prava, Bošnjačko nacionalno vijeće kao najviši predstavnički organ i legitimni zastupnik interesa bošnjačke nacionalne zajednice u Republici Srbiji, na sjednici Izvršnog odbora Vijeća, 2009. godine, donijelo je Deklaraciju o položaju sandžačkih Bošnjaka u Republici Srbiji.

Bošnjačko nacionalno vijeće, usvojilo je, 2012. godine, Rezoluciju o položaju i ostvarivanju prava i sloboda bošnjačkog naroda u Srbiji. Simbolika usvajanja Rezolucije na Dan nezavisnosti Bosne i Hercegovine leži u činjenici da su sandžački Bošnjaci dio bošnjačkog nacionalnog korpusa, sa Bosnom i Hercegovinom kao matičnom državom i svojom

otadžbinom.

Ovim dokumentima utvrđeni su osnovni principi i smjernice za bolje, efikasnije i djelotvornije ostvarenje nacionalnih prava sandžačkih Bošnjaka u Republici Srbiji u svim segmentima i oblastima društvenog života i rada.

U skladu sa zakonskim odredbama, na zahtjev Bošnjačkog nacionalnog vijeća bosanski jezik uveden je u službenu upotrebu u četiri sandžačke opštine - u Novom Pazaru, Tutinu i Sjenici, od marta 2002. godine, a u Prijepolju od aprila 2009. godine. Iako ispunjavaju zakonski uslov, sandžačkim Bošnjacima u Priboru uskraćeno je pravo službene upotrebe i korišćenja svog maternjeg bosanskog jezika.

Nacionalni simboli sandžačkih Bošnjaka su: Nacionalni grb i Bošnjačka nacionalna zastava.

Za nacionalne simbole sandžačkih Bošnjaka utvrđena su rješenja koja su usvojena 1991. godine i koja su opšteprihvaćena kod sandžačkih Bošnjaka.

Nacionalni simboli sandžačkih Bošnjaka utvrđeni su Odlukom Bošnjačkog nacionalnog vijeća o nacionalnim simbolima, od 2004. godine, a potvrđeni su Odlukom Savjeta

Republike Srbije za nacionalne manjine, 2005. godine

Nacionalni blagdani sandžačkih Bošnjaka su: Dan bošnjačke nacionalne zastave, Dan Sandžaka i Dan sjećanja. Osim ovih, kao tradicionalni vjerski i kulturni blagdani obilježavaju se i Ramazanski i Kurbanski bajram.

Nacionalni blagdani sandžačkih Bošnjaka potvrđeni su Odlukom Savjeta Republike Srbije za nacionalne manjine od 2005. godine. Dan bošnjačke nacionalne zastave (11. maj) je najveći nacionalni praznik sandžačkih Bošnjaka. Obilježava se 11. maja, na dan kada je, 1991. godine u Novom Pazaru, osnovano Bošnjačko nacionalno vijeće Sandžaka (bijše Muslimansko nacionalno vijeće Sandžaka).

Dan Sandžaka (20. novembar) obilježava se 20. novembra, u znak sjećanja na osnivanje Zemaljskog antifašističkog vijeća narodnog oslobođenja Sandžaka (ZAVNOS), u Pljevljima 1943. godine.

Dan sjećanja (11. jul) je nacionalni blagdan sandžačkih Bošnjaka u znak sjećanja na genocid izvršen nad Bošnjacima, u Srebrenici 1995. godine. Odluka o proglašenju ovog dana za nacionalni blagdan donijeta

Bošnjačko nacionalno vijeće, 2009. godine, donijelo je Deklaraciju o položaju sandžačkih Bošnjaka u Republici Srbiji

je na III vanrednoj sjednici Bošnjačkog nacionalnog vijeća, održanoj 10. jula 2005. godine, a povodom desetogodišnjice genocida nad Bošnjacima u Srebrenici.

Najveće nacionalne nagrade i priznanja sandžačkih Bošnjaka su: Povelja Kulina bana, Dukat Isa-bega Ishakovića, Medalja Rifat Burđović Tršo, Pero Čamila Sijarića i Plaketa Bošnjačkog nacionalnog vijeća.

Ovom odlukom se utvrđuju i sljedeće manifestacije od posebnog značaja za očuvanje, unaprijeđenje i razvoj posebnosti i nacionalnog identiteta bošnjačke nacionalne zajednice u Republici Srbiji:

Centralne tradicionalne kulturne manifestacije sandžačkih Bošnjaka su: Festival sandžačke sevdalinke-FESS, Smotra bošnjačkih narodnih igara-SBONI, Sandžački književni susreti-SAKS. Manifestacije imaju za cilj očuvanje, afirmaciju i popularizaciju bošnjačke kulturne baštine i bosanskog jezika i književnosti sandžačkih Bošnjaka.

Bošnjačko nacionalno vijeće je 2012. godine, donijelo Odluku o proglašenju Himne sandžačkih Bošnjaka.

Na zajedničkom sastanku predsjednika nacionalnih vijeća Mađara, Bošn-

jaka, Roma, Hrvata, Slovaka, Rumuna, Bugara, Rusina, Grka i Albanaca, održanom 21. juna 2004. godine u Novom Pazaru, potpisana je Protokol o saradnji nacionalnih vijeća na osnovu kojeg je institucionalizovana saradnja nacionalnih manjina u oblastima službene upotrebe jezika i pisma, obrazovanja i informisanja na njihovim maternjim jezicima, te zaštite i afirmacije kulturne baštine i djelotvornog učešća u javnom životu. Na incijativu Bošnjačkog nacionalnog vijeća, 9. marta u Beogradu, potpisana je Protokol o saradnji nacionalnih vijeća bošnjačke, bugarske i vlaške nacionalne zajednice u Republici Srbiji. Cilj protokola je uspostavljanje saradnje i zajedničko djelovanje na planu efikasnijeg i djelotvornijeg ostvarenja manjinskih prava Bošnjaka, Bugara i Vlaha u Republici Srbiji. Pripadnici nacionalnih manjina u Republici Srbiji, u skladu sa zakonom, imaju pravo na vaspitanje i obrazovanje na svom jeziku u institucijama predškolskog, osnovnog i srednjeg vaspitanja i obrazovanja. Prvi čas bosanskog jezika na području Sandžaka, nakon punih 97 godina, održan je u Osnovnoj školi „Dr. Ibrahim Bakić“ u Tutinu, 20. oktobra 2004. godine. Nakon toga, bosanski jezik uveden je u nastavu i u drugim osnovnim školama u Novom Pazaru, Sjenici i Tutinu i Prijepolju. Do školske 2009/10. godine Bosanski jezik sa elementima nacionalne kulture kao izborni nastavni predmet zastupljen je u nastavi od prvog do osmog razreda osnovne škole.

U oblasti obrazovanja, od historijske važnosti je otvaranje Državnog univerziteta u Novom Pazaru. Ovaj univerzitet osnovan je na sjednici Vlade Srbije, 2006. godine. Univerzitet je otvoren te 2006. godine, a u okviru Univerziteta ustanovljena je i posebna studijska grupa za bosanski jezik i književnost, koja je u međuvremenu ukinuta, a koja će u saradnji Bošnjačkog nacionalnog

vijeća, uprave Državnog univerziteta u Novom Pazaru i nadležnih institucija ponovo biti uspostavljena. Izražavanje, čuvanje, njegovanje, razvijanje, prenošenje i javno ispoljavanje nacionalne i etničke, kulturne, vjerske i jezičke posebnosti kao dijela tradicije građana, nacionalnih manjina i njihovih pripadnika, u Republici Srbiji zakonom je utvrđeno kao njihovo neotuđivo individualno i kolektivno pravo.

U periodu od 2003. do danas, Bošnjačko nacionalno vijeće je organizovalo i finansijski podržalo niz kulturnih i drugih manifestacija koje su održane širom Sandžaka i učestvovalo u sufinansiranju mnogih projekata u oblasti kulture.

U organizaciji Bošnjačkog nacionalnog vijeća je održan niz kulturno-zabavnih i drugih manifestacija, pozorišnih predstava, bajramskih akademija, koncerata, likovnih izložbi, književnih susreta, okruglih stolova, naučnih simpozijuma, promocija knjiga i časopisa i dr. Kao jedne od značajnijih projekata u okviru Bošnjačkog nacionalnog vijeća treba izdvojiti projekte rekonstrukcije i konzervacije Isa-begovog hamama, Novopazarske tvrđave sa posebnim osvrtom na Kulu Motrilju u Novom Pazaru, te rekonstrukcije nekadašnje stare tvrđave - grada sa džamijom u Sjenici.

Na planu informisanja na bosanskom jeziku, Bošnjačko nacionalno vijeće u periodu od 2003. do 2013. godine dalo je prioritet aktivnostima usmjerenim ka promociji bošnjačkih nacionalnih i drugih vrijednosti, i realizaciji informisanja na bosanskom jeziku, u skladu sa zakonom i međunarodnim standardima.

Godine 2006. Bošnjačko nacionalno vijeće pokrenulo je „Bošnjačku riječ“, časopis za kulturu i društveni život sandžačkih Bošnjaka. Časopis je izdavan uz podršku Ministarstva kulture Republike Srbije, u izdanju Centra za bošnjačke studije. Do danas je izdato

Prvi čas bosanskog jezika na području Sandžaka, nakon punih 97 godina, održan je u Osnovnoj školi „Dr. Ibrahim Bakić“ u Tutinu, 20. oktobra 2004. godine

13. februara 2008. godine, obnovljene su i ponovo pokrenute "Sandžačke novine", jedini heftičnik (nedjeljnik) na bosanskom jeziku u Republici Srbiji

28 izdanja.

Sa ciljem informisanja javnosti na bosanskom jeziku, 13. februara 2008. godine, obnovljene su i ponovo pokrenute "Sandžačke novine", jedini heftičnik (nedjeljnik) na bosanskom jeziku u Republici Srbiji uopšte. Ministarstvo kulture Republike Srbije je prestalo da ih finansira krajem 2011. godine.

Zbog neadekvatne zastupljenosti sandžačkih Bošnjaka na Javnom servisu RTS, Bošnjačko nacionalno vijeće uputilo je, početkom 2008. godine, zvaničan zahtjev nadležnim državnim organima sa zahtjevom da se iz procesa privatizacije, pored manjinskih medija u Vojvodini, izuzmu i dvije sandžačke televizije - Regionalna televizija u Novom Pazaru i Televizija Tutin, koje svoj program u cijelini ili djelimično emituju na bosanskom jeziku.

2011. godine, podnijet je Elaborat i zahtjev za formiranje redakcije za programe na bosanskom i drugim jezicima nacionalnih manjina pri Radio-televiziji Srbije.

Najviši predstavnici Bošnjačkog nacionalnog vijeća ostvarili su dobru saradnju i komunikaciju sa svim značajnijim međunarodnim organizacijama i institucijama, stranim diplomatskim predstavništвима u Beogradu, kao i mnogim drugim međunarodnim diplomatskim misijama i njihovim zvaničnicima.

U saradnji sa drugim nacionalnim zajednicama u Srbiji, Bošnjačko nacionalno vijeće je sprovelo niz aktivnosti usmjerenih ka promociji prava nacionalnih zajednica i njihovoj zaštiti i daljem unaprijeđenju. U skladu sa novim Zakonom o nacionalnim savjetima nacionalnih manjina, Bošnjačko nacionalno vijeće, 2009. godine, usvojilo je Odluku o utvrđivanju tradicionalnih naziva jedinica lokalne samouprave, naseljenih mjesta i drugih geografskih naziva na bosanskom jeziku na

području Novog Pazara, Tutina, Sjenice i Prijepolja. Na osnovu te odluke, mnogim naseljenim mjestima i geografskim pojmovima na području ovih opština vraćeni su njihovi tradicionalni nazivi na bosanskom jeziku. 2009. godine, Bošnjačko nacionalno vijeće pozvalo je pripadnike bošnjačke nacionalne zajednice da se upišu u poseban birački spisak. Izbori za Bošnjačko nacionalno vijeće su održani 6.juna 2010. godine. Na izborima za novi saziv Bošnjačkog nacionalnog vijeća ni jedna izborna lista nije uspjela da osvoji većinu, a u postizbornom periodu, koji je trajao šest mjeseci nosioci lista nisu uspjeli da se dogovore da zajedno od predstavnika sve tri liste konstituišu novi saziv Bošnjačkog nacionalnog vijeća. Ovom sazivu Bošnjačkog nacionalnog vijeća produžen je mandat do održavanja redovnih izbora 2014. godine.

Tokom 2011. godine, Bošnjačko nacionalno vijeće je podnijelo dvije pritužbe Službi zaštite građana Republike Srbije i povjerniku za zaštitu ravnopravnosti, čime je odblokiran zaustavljeni proces ostvarivanja prava Bošnjaka u Republici Srbiji, prije svega zaslugom zamjenika zaštite građana za prava nacionalnih manjina.

Bošnjačko nacionalno vijeće donijelo je Odluku 2012. godine o utvrđivanju ustanova i manifestacija od posebnog značaja za očuvanje, unaprijeđenje i razvoj posebnosti nacionalnog identiteta Bošnjačke nacionalne zajednice.

Ovom odlukom se utvrđuju sljedeće ustanove od posebnog značaja za očuvanje, unaprijeđenje i razvoj posebnosti i nacionalnog identiteta bošnjačke nacionalne zajednice u Republici Srbiji: Centar za bošnjačke studije, Zavod za kulturu sandžačkih Bošnjaka u Republici Srbiji, Muzej „Ras“, Muzej u Prijepolju, Istoriski arhiv „Ras“, Narodna biblioteka

„Dositelj Obradović“, Narodna biblioteka „Dr. Ejup Mušović“, Biblioteka „Muhamed Abdagić“, Matična biblioteka „Vuk Karadžić“, Kulturni centar Novi Pazar, Multi-medijalni centar Tutin, Ustanova za kulturu, Sjenica, Dom kulture, Prijepolje.

Bošnjačko nacionalno vijeće ponovo je 2009. godine, tražilo i predalo Ministarstvu prosvjete Republike Srbije, poseban dokument o modelu obrazovanja za sandžačke Bošnjake u Republici Srbiji, kojim se predviđa da u institucijama predškolskog, osnovnog i srednjeg obrazovanja i vaspitanja obezbijedi i organizuje vaspitanje i obrazovanje pripadnicima bošnjačke nacionalne zajednice na svom maternjem bosanskom jeziku. Od 2009 do 2012.godine trajale su pripreme za početak nastave na bosanskom jeziku. Pune četiri godine je Bošnjačko nacionalno vijeće usješno sarađivalo sa Ministarstvom prosvjete, nauke i tehnološkog razvoja, nastavnicima i direktorima obrazovno-vaspitnih ustanova.

Pripreme za početak nastave na maternjem jeziku je krunisana početkom pripremne nastave na bosanskom jeziku , 21. februara ove 2013. godine, u 12 obrazovno-vaspitnih ustanova u Novom Pazaru, Sjenici, Tutinu i Prijepolju. Bošnjačko nacionalno vijeće proglašilo je 21. februar Danom školstva na bosanskom jeziku u Sandžaku, povodom početka pripremne nastave na bosanskom jeziku u školama u Sandžaku. Ovaj datum se u svijetu obilježava kao Međunarodni dan maternjeg jezika s ciljem promoviranja jezičke kulture i raznovrsnosti, kao i višejezičnosti.

2. septembra 2013. godine, počela je nastava na bosanskom jeziku u 40 obrazovno-vaspitnih ustanova u Novom Pazaru, Tutinu, Sjenici i Prijepolju.

Bošnjačko nacionalno vijeće, 2009. godine, usvojilo je Odluku o utvrđivanju tradicionalnih naziva jedinica lokalne samouprave, naseljenih mjesta i drugih geografskih naziva na bosanskom jeziku na području Novog Pazara, Tutina, Sjenice i Prijepolja

Bošnjačko-turski koledž u Novom Pazaru, kao model bilingvalne nastave

Kemal Jurtač, predsjednik Kancelarije Vlade Republike Turske za dijasporu, posjetio je sa svojom delegacijom, Glavni ured Bošnjačkog nacionalnog vijeća, gdje se sastao sa predsjednikom Vijeća, Esadom Džudževićem.

Na sastanku je bilo riječi o povezivanju naroda iz Sandžaka koji žive u Republici Turskoj sa domovinom. Predsjednik Vijeća, Esad Džudžević, upoznao je Jurtača sa početkom nastave na bosanskom jeziku u obrazovno-vaspitnim ustanovama u Sanžaku i tom prilikom zatražio podršku od Kancelarije Vlade Republike Turske za finansiranje udžbeničkih kompleta za učenike prvog i petog razreda osnovne škole i prvog razreda srednje škole, koji od ove školske godine nastavu pohađaju na bosanskom jeziku.

Predsjednik Vijeća je zatražio podršku od Juntrača za realizaciju projekta da se za učenike osnovnih i srednjih škola na listi obaveznih stranih jezika uvrsti i turski jezik. Džudžević je zatražio od Kancelarije Vlade Republike Turske za dijasporu da finansira otvaranje bošnjačko-turskog Koledža u Novom Pazaru, kao model bilingvalne nastave.

Predsjednik Vijeća je također zatražio podršku u otvaranju Studijskog programa za Turski jezik i književnost na Državnom univerzitetu u Novom Pazaru.

Na sastanku su prisustvovali i Muhedin Fijuljanin, državni sekretar u Ministarstvu prosvjete, nauke i tehnološkog

Na program "Stipendije Turske", putem kojega Uprava za Turke van Turske i srodne zajednice dodjeljuje stipendije stranim studentima koji žele studirati u Turskoj, ove godine je aplicirala 51 hiljada studenata, što je najveći broj prijava u posljednjih 20 godina

razvoja, Mevljuda Melajac, šef Resora za službenu upotrebu bosanskog jezika i pisma, Redžep Škrijelj, šef Resora za visoko obrazovanje na bosanskom jeziku i Hasna Ziljkic, šef Resora za informisanje na bosanskom jeziku.

Društva koja neguju ukrajinsku kulturu nastupila u Ukrajini

Na poziv Borščivske državne administracije Ternopolske oblasti, Kulturno-umetničko društvo Ivan Senjuk iz Kule i Kulturno-prosvetno društvo Karpati iz Vrbasa, društva koja neguju ukrajinsku kulturu, učestvovali su na sveukrajinskom etnofestivalu „U Borščivskom kraju cveta vez“ koji se održavao od 7. do 9. septembra u mestu Borščiv.

Ovaj festival se održao po sedmi put i pokazao je najbolje primere jedinstvenog crnog borščivskog veza, narodne nošnje, predmete dekorativno-zanatske umetnosti, pesmu i igru Ternopiljsčene i drugih regiona.

KUD Ivan Senjuk su na festivalu predstavili pevački ansambl, kvartet „Strune srca“, folklori ansambl i orkestar, u sastavu kojih je brojalo 43 amatera. Tokom festivala oržani su i zvanični sastanci sa delegacijom lokalnih vlasti u Kuli i predstavnicima Borščivske i Zbaražske državne administracije Ternopolske oblasti. KPD Karpati su na festival oputovali sa 40 amatera koji su članovi izvorne vokalne grupe, folklorog ansambla i orkestra koji su prezentovali društvo.

Sa koncertnim programom oba društva su nastupili na proslavi Dana Borščiva a dan kasnije i na festivalu „U Borščivskom kraju cveta vez“

U selu Černihivci, Zbaražkog reona Ternopolske oblasti, KUD Ivan Senjuk je nastupio sa celovečernjim koncertom povodom obeležavanja 550 godina od osnivanja sela. U programu su se čule ukrajinske narodne pesme kao što su: „Половина садів цвіте“, „А до мене хлопці

щовечора ходять“, „Червона калина білим цвітом цвіла“, „Понад став глибокий“, „Попід гаєм зелененьким“ i „Терен, мати, коло хати“ u izvođenju pevačke grupe uz pratnju orkestra, dok je vokalno-instrumentalni kvartet „Strune srca“ izveo „Тиша на вруги“, „Чи ти чув, миленький“, „У полі при дорозі“, „До лиши ще вернеться літо“, „Ой гай, зелененький“, „Тече річка“, „Замкнем хати на замок“ i „У горах синих“. Melodiju „Srpske igre iz Šumadije“ na fruli je izveo Petar Malešević, dok je folklori ansambel uz pratnju orkestra izveo „Гуцульські забави“, „Гуцульський весільний танець“, „Весна в Карпатах“, „Baćke igre“ i „Український святковій танець“.

Program ovog društva su pripremili stručni rukovodioci: Nadija Vorotnjak, Jaroslav Kuleba i Jozo Sapun, dok je konferansu koju je vodila Ana Ključkovski napisao Vasilj Dacešen.

Amateri KPD Karpati su takođe priredili celovečernji koncert u mestu Bučač Ternopolske oblasti. Izvorna vokalna grupa je otpevala ukrajinske narodne pesme: „Місяцю зоряній“, „Ой ті, козаче“, „Де ті, дубе, ріс“, „Садом, садом кумасенько“. Pesme: „Ой, мамо, мамо“ i „Ой гарна я, гарна“ izvela je Dijana Mučenski dok je Folklori ansambl odigrao „Привітний танець“, „Дуба-танець“, „Гуцулка“ i „Гопак“. Sve tačke ovog koncerta pratio je orkestar pod rukovodstvom Nikole Čizmara, dok je izvornu grupu pevača pripremila Nadija Vorotnjak a folklori ansambl Slavko Mikitišin.

Jaroslav Kuleba

Oboležen Dan opštine Dimitrovgrad

Oobežavanje Dana opštine počelo je održavanjem radnog dela sednice Skupštine opštine i uličnom trkom za učenike sedmog i osmog razreda osnovne škole i gimnazijalce.

Na predlog Opštinskog veća i predsednika opštine, Skupština opštine je u radnom delu sednica donela odluku da novčanu nagradu od 500 evra u dinarskoj protivrednosti ove godine dodeli Cvetku Ivanovu, autoru i koautoru knjiga o selima, crkvama i manastirima u dimitrovgradskoj opštini.

Takođe je doneta odluka da opštinska priznanja ponesu Mirjana Aleksić, dugogodišnji profesor matematike u gimnaziji, Nebojša Rangelov – trener mlađih kategorija fudbalskog kluba Balkanski, privredno društvo „Intertekst“ d.o.o Dimitrovgrad i Carinska ispostava „Gradina“. Nagrada i priznanja uručeni su na Svečanoj sednici SO u sali Centra za kulturu. Prisutnim gostima obratio se predsednik opštine Nebojša Ivanov, koji je istakao da će lokalna samouprava i ubuduće raditi na podizanju standarda života građana.

Na Smilovskim jezerima je održan 10. jubilarni Sajam balkanskog agrobiodiverziteta i seoskog nasleđa, kao i tradicionalno takmičenje u ribolovu – „Plovkom protiv droge“. U centru pažnje je bila izložba autohtonih rasa domaćih životinja, tradicionalnih jela i starih zanata i sabor izvođača na narodnim instrumentima. Pokrovitelj manifestacije jebila opština Dimitrovgrad.

Drugi dan praznika počeo je obežavanjem Rođenja presvete Bogorodice, prazničnom liturgijom i nošenjem litija gradskim ulicama.

Uveče je Kulturno - umetničko društvo Centra za kulturu izvelo svoj program na platou ispred Centra za kulturu. Publici se predstavio prvi i drugi folklorni ansambl i orkestar, kao i caribrodski duvački orkestar DOC. Isti koncert mogli su da vide i posetioци Balkanskog sajma agrobiodiverziteta.

Revijom borilačkih sportova, u subotu 21. septembra, pred oko 1.500 gledalaca u Sportskoj hali, spuštena je zavesa na proslavu praznika opštine Dimitrovgrad. Revija je počela predstavljanjem Karate kluba Caribrod i pobedom domaćeg kikboksera Aleksandra Rangelova. U centralnim MMA mečevima večeri Bugarin Kamen Georgijev je u 1. rundi klasičnim nokautom savladao Beograđanina Marka Radulovića, dok je dimitrovgradski

borac Toni Markulev sudijskim prekidom, takođe u 1. rundi pobedio Sofijanca Dragomira Ilijeva. Turnir su organizovali Opština Dimitrovgrad, Sportsko turistički centar, Karate klub Caribrod i Kik boks klub Crna Kobra, uz medijsku podršku Radio-televizije Caribrod.

Predstavnici Dimitrovgrada na srpsko-bugarskom forumu

Predsednik Srbije, Tomislav Nikolić, razgovarao je krajem septembra sa bugarskim kolegom, Rosenom Plevnelijevim, u Sofiji o odnosima dve zemlje, ekonomskoj saradnji i evropskoj budućnosti Srbije.

Na zajedničkoj konferenciji za novinare, Nikolić i Plevnelijev su dobrosusedske odnose istakli kao preduslov ekonomskog razvoja, ocenivši da su Srbija i Bugarska zemlje evropskih principa i nazora i da obe imaju zacrtan evropski put. Predsednici Nikolić i Plevnelijev otvorili su ekonomski biznis forum u Sofiji, koji su organizovale Privredne komore dveju zemalja. Na biznis forumu su učestvovali i predsednik opštine Dimitrovgrad i njegov zamenik, Nebojša Ivanov i Zoran Petrov, kao i direktor preduzeća „Intertekst“ iz Dimitrovgrada Todor Georgijev.

Delegacija Kutine u poseti Dimitrovgradu

Dimitrovgrad su početkom septembra posetili predstavnici hrvatske opštine Kutina – zamenik gradonačelnika Josip Marić i predsednik gradskog veća Nikola Domitrović. Tokom susreta sa opštinskim rukovodstvom načinjeni su prvi koraci ka uspostavljanju zvanične saradnje dveju opština. Posetu su inicirali predsednik i zamenik predsednika opštine Dimitrovgrad, Nebojša Ivanov i Zoran Petrov, nakon nedavnog zajedničkog boravka u bugarskom gradu Dimitrovgradu, sa kojim hrvatska opština saradjuje već dve godine.

Bosilegrad stipendira srednjoškolce

Kako bi inicirao ostanak mlađih na ovom području, predsednik opštine Bosilegrad Vladimir Zahariev doneo je Odluku da svi osnovci, koji se odluče da školovanje nastave u Bosilegradu, dobijaju mesečnu stipendiju od 3.000 dinara.

Ovoj odluci prethodila su istraživanja, koja su pokazala da, u listi želja, deca i njihovi roditelji za nastavak školovanja biraju neku od srednjih škola u susednoj Bugarskoj ili Vranju, te je broj učenika smanjen, pa preti opasnost od zatvaranja nekih odeljenja. Ovakva inicijativa već je dala prve rezultate, pa je ova Odluka proširena i na srednjoškolce, koji su prvu godinu srednje škole upisali u nekom drugom gradu, a sada žele da školovanje nastave u Bosilegradu.

Besplatan prevoz za dimitrovgradske učenike

Odlukom Opštinskog veća osnovcima i srednjoškolcima iz Dimitrovgrada, obezbeđen je besplatan prevoz od 1. Septembra. Dimitrovgradski učenici, koji se školuju u Pirotu, a čije porodice su korisnici materijalnog obezbeđenja, imaju pravo na besplatan prevoz, a ostalim srednjoškolcima koji se školuju u Pirotu, Opština će sufinansirati deo mesečne karte.

Učenici koji se školuju u unutrašnjosti, imaju pravo na 4 besplatne vikend karte tokom školske godine, a sredstva za prevoz dimitrovgradskih učenika će biti obezbeđena iz lokalnog budžeta.

Putujući umetnici u Dimitrovgradu

U subotu 7.septembra žitelji Dimitrovgrada mogli su da vide pozorišni projekat Evropske komisije "Karavan- glumci na putu". Projekat se realizuje uz multidisciplinarno partnerstvo 11 kulturnih organizacija iz 9 evropskih zemalja.

Na svom putu glumački "Karavan" ima 40 stanica u 11 evropskih zemalja, a seriju nastupa u Srbiji počeo je upravo u Dimitrovgradu. "Karavan- glumci na putu", nastao kao projektna ideja Alberta Paljarića, potpuno je besplatan za građane, traje ukupno 42 meseca i ima budžet od oko 3 miliona evra.

Međunarodna policijska vežba

Na osnovu poziva Ministarstava unutrašnjih poslova Bugarske i Austrije, Evropske komisije i Sekretarijata Konvencije o policijskoj saradnji u Jugoistočnoj Evropi, službenici Policijske uprave Pirot u utorak 10.septembra, realizovali su međunarodnu vežbu hitne potere.

Simulaciju međunarodne potere s pažnjom su pratili eksperti iz Austrije, koja je jedna od 11 potpisnica Konvencije o policijskoj saradnji u Jugoistočnoj Evropi. Tim internacionalnih stručnjaka predvodio je član Sekretarijata Konvencije gospodin **Tomas Peper**.

"Kriminalcima će biti mnogo teže da izbegnu zakon, zato što Srbija, poput ostalih zemalja regiona Zapadnog Balkana, ima odličan pravni okvir, koji ispunjava Šengenski standard i omogućava dobru policijsku prekograničnu saranju, kakvu mi već imamo u EU", rekao je Peper, ocenivši pri tom zajednički rad srpskih i bugarskih operativaca odličnom ocenom.

Otvorena izložba radova Branka Nikolova

„Nema nikoga u kući“ naziv je multimedijalne izložbe Branka Nikolova, koju su žitelji Dimitrovgrada u galeriji „Metodi Meta Petrov“ mogli da pogledaju. Nakon Niša i Sofije Dimitrovgrad je treći grad, čiji ljubitelji likovne umetnosti mogu da uživaju u ovoj neobičnoj postavci. Ovom izložbom Nikolov je želeo da ukaže na problem migracije stanovništva iz sela u gradove, koji je veoma izražen i u dimitrovgradskoj opštini.

Dve prve nagrade za dimitrovgradske glumice

Dodelom nagrada i priznanja najboljim ansamblima i pojedincima, završen je šesti Međunarodni festival amaterskih pozorišta u bugarskom gradu Lom. Dve ravnopravne prve nagrade za najbolju žensku ulogu doatile su dimitrovgradske glumice – Borjana Lazarova i Sonja Videnov.

Glumci pozorišta "Hristo Botev" predstavili su se bugarskoj publici predstavom "Kučka", Teodore Dimove u režiji Slobodana Aleksića. Dimitrovgradski teatar po treći put učestvuje na ovom prestižnom takmičenju, na kojem je poslednjih godina osvojio nagrade sa predstavama "Nišan" i "Nema dade, nema bate."

KUD se vratio sa gostovanja u Grčkoj

Članovi Kulturno-umetničkog društva Centra za kulturu učestvovali su na međunarodnom folklornom festivalu, koji je od 27. do 30. septembra održan u poznatom grčkom letovalištu Katerini. Na festivalu su nastupili prvi i drugi folklorni ansambl i narodni orkestar, a pored dimitrovgradskog KUD-a, Srbiju je predstavljalo još

nekoliko ansabala.

Ovo gostovanje u Grčkoj, po rečima rukovodstva, predstavlja jedan vid nagrade za uspešnu sezonu.

NACIONALNI SAVET BUGARSKE NACIONALNE MANJINE PREUZIMA PREDSEDAVANJE KOORDINACIJOM NACIONALNIH SAVETA MANJINA U SRBIJI

Krajem septembra Nacionalni savet Bugara preuzeo je predsedavanje Koordinacijom nacionalnih saveta manjina u Srbiji.

"To donosi veliku odgovornost i obavezu, ali s druge strane, težina predloga, koji dobije podršku svih nacionalnih saveta, je mnogo veća, što za bugarsku zajednicu može biti samo pozitivno", naglasio je Zoran Petrov, predsednik Nacionalnog saveta bugarske nacionalne manjine, koja najčeće probleme ima u oblasti obrazovanja i informisanja. Ovu funkciju Petrov će

obavljati godinu dana.

Zoran Petrov je početkom meseca prisustvovao svečanosti povodom 10 godina rada Bošnjačkog nacionalnog vijeća. Za doprinos u radu posredovanjem u reševanju problema i dobru saradnju dva nacionalna saveta, Petrov je dobio zahvalnicu.

Desetogodišnjicu od osnivanja, Nacionalni savet bugarske manjine obeležiće aprila naredne godine.

Oboleženo 100 godina od rođenja Marka Peića

U organizaciji Bunjevačke matice, u okviru manifestacije „Večeri utorkom“ 10. septembra upriličen je program povodom obeležavanja 100 godina od rođenja Marka Peića, prvog predsednika Bunjevačke matice.

Tokom programa, referate o ovom, za Bunjevce, ali i za Suboticu značajne ličnosti, čitali su predsednik Matice Ivan Sedlak i mr Suzana Kujundžić Ostojić, predsednica Odbora za jezik u Bunjevačkoj matici, dok je o zbirci molitvenika i knjiga koje je Marko Peić poklonio Zavičajnom odeljenju Gradske biblioteke u Subotici, govorio bibliotekar Mile Tasić.

Svoj ideo u ovoj večeri dala je i slikarka Snežana Kujundžić, poklonivši portret Marka Peića, koji će od sad, pored ostalih istaknutih bunjevačkih ličnosti, krasiti prostorije Bunjevačke matice.

Marko Peić rođen je 4. jula 1913. godine u Ljutovu. Bio je treće dete oca Gabora i majke Veronike. Iako je detinjstvo proveo u siromaštву, uvek ga se rado sećao, kao i porodičnih vrednosti koje su uticale na formiranje njegove ličnosti. Voleo je bunjevačke običaje, kulturu, jezik. Osnovnu školu završio je u Ljutovu, a Građansku i Državnu trgovacku akademiju u Subotici, da bi posle Drugog svetskog rata stekao diplomu bankarsko – finansijske struke. Tokom školovanja između dva rata pripadao je obrazovnom i naprednom krugu mlađih bunjevačkih intelektualaca, jugoslovenski opredeljenih, zajedno sa Balintom Vujkovim, Stipanom Šarčevićem, Josom Šokčićem, Mladenom Bošnjakom, a sarađivao je i sa Marom Đorđević Malagurskom i to na organizaciji predstavljanja Bunjevaca na kraljevskom dvoru u Beogradu...

Posle gotovo pedeset godina od gubitka prava na nacionalno izjašnjavaњe, devedesetih godina XX veka dolazi do nacionalnog buđenja Bunjevaca. Taj ponovni preporod, doprineo je da pojedinci iniciraju formiranje udruženja, institucija kulture i političkih stranaka sa bunjevačkim predznakom, koja bi se bavila pitanjem identiteta i zaštite nacionalnih prava. Jedan od inicijatora osnivanja institucija, bio je i čika Marko Peić. Osnivanje takve institucije koja bi povezivala bunjevačke centre i društva, počela je oktobra 1994. godine. Marko Peić je bio čvrstog stava da ta nova institucija mora biti Bunjevačka matica, imajući pri tom u vidu da je Matica postojala između dva svetska rata. Sačinio je platformu organizovanja i rada, a Bunjevačku maticu definiše kao

društvenu i kulturnu instituciju za okupljanje, priznavanje i očuvanje kolektivnih interesa Bunjevaca. Na osnovu te platforme, koja je postala i sastavni deo Statuta, 1995. godine je osnovana Bunjevačka matica, gde je Marko Peić izabran za prvog predsednika Matice.

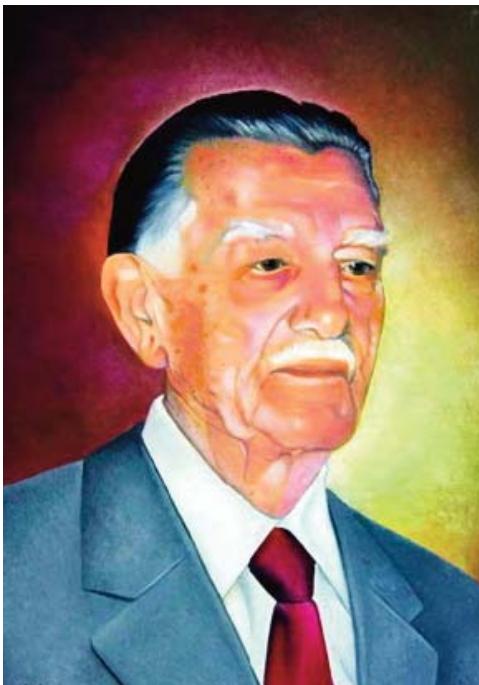
Uloga Marka Peića bila je presudna u pokretanju pitanja koja su se odnosila na definisanje statusa Bunjevaca sa pozicije konstitutivnog naroda. Iako se držao teze da su na osnovu istorijskih činjenica Bunjevci konstitutivni narod na ovim prostorima, prihvatio je da osnivanjem Bunjevačkog nacionalnog saveta 2003. godine, Bunjevci

dobiju status nacionalne manjine, jer je u izmenjenim društvenim okolnostima to omogućavalo opstanak Bunjevaca i ravnopravni odnos s drugim nacionalnim manjinama.

Pored Bunjevaca zadužio je i svoj grad. Bio je vrsni bankar, preko dvadeset godina direktor filijale u Subotici, osnivač je i manifestacije „Dužjanca“ od 1968.-1970. godine, koja je kao gradska manifestacija ostala neprevaziđena. Bio je pozorišni kritičar, dugogodišnji član Saveta Narodnog pozorišta u Subotici, a u jednom mandatu i potpredsednik Skupštine opštine Subotice.

Svoju ljubav ka bunjevačkom jeziku negovao je od ranih dana. Pisao je prozu i poeziju, a svoje stvaralaštvo krunisao je „Rečnikom bački Bunjevaca“, na kojem je radio 15 godina. Značajan je i njegov Imenoslov bački Bunjevaca. Tokom života sakupljaо je

narodne pesme, pripovetke, novele koje je i sam pisao i objavljivao u raznim časopisima, listovima i kalendarima. Bio je urednik časopisa „Bunjevačko kolo“, izdao je knjigu „Hiljadu bećaraca“ 1943. godine, bio je u rukovodstvu lista „Slobodna Vojvodina“ (kasnije „Hrvatska riječ“ i „Subotičke novine“). Dobitnik je nagrade SIZ-a kulture Subotica i priznanja za uređenje informativne delatnosti 1969. godine i zbog dugogodišnje saradanje u listu „Subotičke novine“. Na inicijativu Bunjevačke matice, koja ga je 2010. godine predložila za kandidata, te iste godine prilikom proslave Dana grada Subotice, uručena mu je Povelja počasnog građanina Subotice. Samo mesec dana po dobijanju zvanja Počasni građanin, Marko Peić je preminuo 6. oktobra, u 97. godini života ispunjenog ljubavi prema svom narodu, čime je obeležio drugu polovinu XX veka i u mnogome zadužio bunjevački rod. U okviru obeležavanja 100 godina od rođenja Marka Peića, prvog predsednika Bunjevačke matice, predstavnici Bunjevačke matice položili su vence na njegov grob.

Mesto i vreme posvećeno deci

Posle sedam godina od kako se u osnovnim školama Subotice sa okolinom i u Somboru predaje izborni predmet bunjevački govor sa elementima nacionalne kulture, broj dece se povećao pet puta, tačnije ima 358.

Ovom rezultatu mnogo je doprineo rad ljudi u Bunjevačkom nacionalnom savetu, rad učitelja, ali i „Bunjevačkog informativnog centra”, koji svaki svojim doprinosom čuva svoj nacionalni identitet. Jedna od aktivnosti koja se sprovodi odnosi se i na „javni čas”, koji je ove godine održan u Osnovnoj školi „Sonja Marinković” u Subotici, kojem su prisustvovali kako učenici čiji je izborni predmet bunjevački govor sa elementima nacionalne kulture, tako i njihovi roditelji, ali i deca koja još ne idu na ovaj predmet, ali bi to želela u budućnosti. Bila je to prilika da se vidi jedan deo onog što se inače uči na časovima, da se čuje tamburaška muzika, nauči nešto o bunjevačkoj nošnji, igrama, da se čuje bunjevačka reč, ali i da se proba ponešto od tradicionalnih jela. Času je pored učenika i roditelja, prisustvovao i direktor škole, Žarko Otović, koji je tom prilikom istakao da su iskustva te škole, kad je bunjevački govor u pitanju, pozitivna.

– U ovoj školi se od uvođenja bunjevačkog govora sa elementima nacionalne kulture, kao izbornog predmeta, on i izučava, a cilj je da se i učenici, kroz usmena predavanja i izlaganja upoznaju, kako sa govorom, tako i sa kulturnom i istorijom svog naroda – dodao je Otović.

Posle uvodne reči učiteljice koja bunjevački predaje u nižim razredima, Ruže Josić i Branke Marki, koja je zadužena za rad sa starijom decom, usledelo je upoznavanje, a ubrzo i ono što deca najviše vole, darivanje. I ove godine BNS pobrinuo se da svako dete koje u svojoj školi pohađa bunjevački, dobije i paketić koji će mu olakšati nastavu.

– Svakom od 358 dece, koliko je ove godine upisano na bunjevački, podeljeni su paketi u kojima se nalazi sve ono što im je potrebno da bi se ovaj predmet učio, a uz to i malo slatkiša kako bi im godina slatko počela. Ovo nije i konačan broj upisane dece, jer se ona još uvek opredeljuju, što nas posebno raduje, jer je broj dece iz godine u godinu sve veći – rekla je mr Suzana Kujundžić Ostojić, predsednica Poubns, koja je takođe prisustvovala času i koja je kao urednica dečijeg lista „Tandrčak”, za početak nove školske godine u OS „Sonja Marinković” podelila nov broj ovog lista deci koja će u ovoj školskoj godini ići na časove bunjevačkog.

Rad sa decom iziskuje mnogo strpljenja, ljubavi i dobre volje da se znanje i dobre navike prenesu na decu, da se ona oblikuju u jedno razumno i dobro čeljade, koje će sutra na svoje dete prenositi sve ono što smatra da je dobro i moralno.

Važan deo odrastanja dece je svakako škola, a u školi veliku ulogu igraju učitelji. Među učiteljicama koje predaju bunjevački govor sa elementima nacionalne kulture je i Ruža Josić, koja već sedam godina uspešno predaje bunjevački.

– Ove godine od prvog do četvrtog razreda radiću sa 16 učenika. Dosadašnje iskustvo pokazalo je da deca vole ovaj predmet, rado dolaze na časove, vole muziku, stvaranje, a posebno vole „Tandrčak”, u kojem prvo pogledaju strane gde se nalaze mozgalice, a kad je reč o tekstovima vole da čitaju pesmice, običaje, zanimljivosti, ali i vesti koje se odnose na njih – kazala je Ruža Josić, te na pitanje koliko im dečiji list znači rekla: – Mnogo, jer mi još uvek nemamo udžbenike, pa nam je on osnovni nastavni materijal. Pored toga imamo nastavne listove, a svaki učitelj se potrudi da i sam nabavi materijala za rad, ali „Tandrčak” nam je najbolji oslonac. Tokom školske godine ovaj list besplatno dobijaju sva deca koja idu na časove bunjevačkog govora sa elementima nacionalne kulture. Tako ono što se uči u školi vide i roditelji, koji kako smo saznali, takođe vole prelistati strane „Tandrčka”, a jedan od tih roditelja bio je i na prvom, javnom, času. Reč je o Bojanu Mihajloviću, čije dete od prvog razreda ide na bunjevački i koji nam je rekao par reči o tome koliko je on kao roditelj zadovoljan načinom na koji se radi na ovim časovima, te znanjem koje dete na njima stiče.

– Veoma sam zadovoljan, prvenstveno pažnjom i načinom rada. Na početku smo zamišljali da će se časovi isključivo bazirati na upoznavanju sa bunjevačkim jezikom, ali ima tu još mnogo toga što treba znati o jednom narodu, a upravo se uče i takve stvari, poput običaja, istorije. Samo tako sačuvaćemo svoje korene od zaborava. Smatram da bi svi koji se osećaju Bunjevcima, gde posebno apelujem na roditelje, trebali svoju decu upisati na bunjevački, jer je ovo lep način da se sačuva tradicija i jezik jednog naroda – rekao je na kraju Bojan Mihajlović.

Zajedničkim radom za bolju zajednicu

Nacionalni savet egipatske nacionalne manjine je u proteklom periodu realizovao nekoliko aktivnosti relevantnih za pripadnike, kako svoje zajednice, tako i sve ostale građane. Ukazano je na važnost bavljenja određenim temama i uključivanje pripadnika egipatske nacionalne manjine u tekuće aktivnosti nacionalnog saveta, kako bi se povećala informisanost i društvena odgovornost.

Prva aktivnost je vezana za Međunarodni dan borbe protiv rasne diskriminacije, koga su ustanovile Ujedinjene nacije 1966. godine. Rasnu diskriminaciju čine mere i postupci kojima se ograničavaju prava jedne etničke grupe ili celog naroda i postavlja vidna razlika u tretiranju njih u odnosu na druge. Povodom obeležavanja ovog značajnog datuma u prostorijama kulturnog centra u Zemun Polju organizovan je zajednički skup mladih iz Novog Sada (naselje Adice) i Zemun Polja, na kome su učeće uzeli i član Opštinskog veća Zemuna, Vladimir Kostić, kao i predstavnik Kancelarije za mlade, Ognjen Orlić. Ukazano je na problem diskriminacije i važnost poštovanja svakog člana našeg društva, nevezano za nacionalnu pripadnost, boju kože, jezik i ostalo.

Druga tema kojoj je takođe posvećena velika pažnja je Program opismenjavanja odraslih. U naselju Ledine je osnovan još jedan Kulturni centar Nacionalnog saveta egipatske nacionalne manjine, sa ulogom da se omogući prostor za obrazovanje, proslave i razna druženja. Centar ima za cilj da sprovodi program opismenjavanja odraslih, kao i da vrši pripremnu nastavu za decu. Veliku ulogu u nastanku ovog Centra imali su organizacija Church World Service, OŠ Branko Pešić i Centar za humanost, kulturu i pravoslavlje Alfa.

U sklopu aktivnosti saveta poseban značaj ima održavanje velikog broja radionica, kojima se pomaže mladima da prepoznaju koja su im interesovanja, da se bave nekim dodatnim aktivnostima pored škole, kao što su: likovna radionica, folklorna sekција „Mladi Egipćani“, učenje Kurana, arapskog pisma, nemačkog jezika i sl.

Shvatajući značaj ulaganja u današnju omladinu i njihovo uključivanje u sve segmente društva, kako bi se razvijali na pravi način i izrasli u obrazovane i kulturne ljude, koji će doprineti razvoju svoje zajednice, Nacionalni savet egipatske nacionalne manjine redovno organizuje razna kulturna druženja. Često se ova druženja organizuju zajedno sa ostalim nacionalnim savetima, kako bi se omladina družila i razmenjivala iskustva. U proteklom periodu su organizovane posete pozorištu lutaka „Pinokio“ u Zemunu (u saradnji sa Nacionalnim savetom Slovenske nacionalne manjine), Pozorištu „Boško Buha“ u Beogradu, ekskurzije upoznavanja Srbije (Novi Sad i okolna mesta), i slično.

U organizaciji saveta su održane tribine u Kulturnim centrima saveta, u mestima Adice, Ledine i Zemun Polje, na temu higijene prostora i lične higijene. Specijalista opšte medicine, dr Dragica Nikolić držala je predavanja.

Savet se bavi još velikim nizom aktivnosti, usmerenih pretežno na svakodnevni život članova njegove zajednice. Organizuju se humanitarne akcije davanja krvi, podela humanitarne pomoći u vidu odeće deci i starijima u mestima Adice i Ledine, rešavanje problema abrozije u Zemun Polju, pomoći u rešavanju infrastrukturnih problema (u naselju Zemun Polje - nasipanje ulica, povezivanje na električnu mrežu) i sl.

260-GODIŠNICA OBRAZOVANJA RUSINA I 100-GODIŠNICA ŠKOLSKE ZGRADE "ZAMAK"

ŠKOLA U RUSKOM KRSTURU ČUVAR NACIONALNOG IDENTITETA

Slavica Fejsa
Mihajlo Zazuljak

Rusini u Srbiji, posebno u Ruskom Krsturu, ove godine obeležavaju poseban jubilej - 260-godina obrazovanja na rusinskom jeziku. U Srbiji nema nepismenih Rusina, a procentualno broju, važe za najobrazovaniju nacionalnu zajednicu

Neposredno posle doseljenja Rusina iz severoistočne Ugarske u Bačku, odnosno u današnji Ruski Krstur, u selu je osnovana grkokatolička parohija, a dve godine posle, 1753. godine, siromašni doseljenici su osnovali i školu, čime je prenesena tradicija školstva Rusina iz Gornjih krajeva (Hornjice) u svoju novu postojbinu. Prvi učitelj se pominje 1756. godine, bio je to Janko Paljinčar/Paljinkas, a posle njega učiteljsku dužnost obavljaju Nikola Kozubski, Ferko Kirda, Janko Nadj i drugi. Mnogi učitelji su dolazili iz Gornjih krajeva (iz mesta odakle su se Rusini doselili) i pored učiteljske, najčešće su obavljali i dužnost pevca u crkvi.

Iz 70-tih godina XVIII veka su sačuvani opširniji izveštaji o radu škole, iz kojih doznajemo da ju je pohađao samo manji broj dece spremne za školu. Deca su učila da čitaju, pišu, a veronauka je bila obavezna. Matematiku nisu učili,

jer po rečima jednog tadašnjeg učitelja, "matematiku se ne može učiti na rusinskom jeziku", što svedoči o obrazovanosti samih ondašnjih učitelja. Škola je od samog početka radila u skromnim uslovima, ali je i pored toga postizala rezultate, jer je kasnije veliki broj dece naučio da čita i piše, što potvrđuju sačuvani potpisni Krsturčana iz tog vremena.

Krsturska opština se 1771. godine obraća kaločskom arhiepiskopu i carici Mariji Tereziji sa molbom da se za školu obezbede najneophodniji crkvene i školske knjige: rusinski bukvare, rusinski katehizmi, Časoslovi, Psaltiri i Apostoli.

Nažalost, te knjige nisu stigle u krstursku školu, a u to vreme štampane knjige su bile veoma skupe, pa su ih najčešće imali samo učitelji. Rusini su u Ugarskoj nabavljali crkvene i školske knjige iz Galicije, ili Rusije, ali su

Škola je od samog početka radila u skromnim uslovima, ali je i pored toga postizala rezultate

Među Rusinima u Bačkoj i Sremu u XVIII i XIX veku bile su raširene rukopisne knjige, koje su oni sami prepisivali i na taj načim nadoknađivali nedostatak štampanih knjiga

državne vlasti strogo pazile da se u državu ne unose čirilične knjige iz drugih država.

Među Rusinima u Bačkoj i Sremu u XVIII i XIX veku bile su raširene rukopisne knjige, koje su oni sami prepisivali i na taj načim nadoknađivali nedostatak štampanih knjiga.

Prvih skoro 150 godina pod patronatom crkve

Škola je od samog početka bila pod patronatom crkve, a izdržavala ju je sama opština. U prvoj polovini XIX veka krsturska škola postiže sve bolje rezultate - veći deo dece koja su stasala za školu su je i pohađala, a u školi su bila dva razreda - prvi, u kojem je bilo 200-250 mlađe dece, i drugi, u kojem je bilo 100-150 starije dece. Škola je imala dva učitelja: glavnog učitelja – magistra, koji je učio decu, i pomoćnog – preceptora, koji je samo ponavljao naučeno. Direktor škole je bio mesni paroh, koji je redovno slao izveštaje o radu škole u Školsku direkciju, tada u Đeru, u Mađarskoj. U školi se učila veronauka, biblijska istorija, čitanje, rusinski jezik, mađarski jezik, srpski jezik, aritmetika, pisanje i crkveno pevanje. Deca su po zakonu bila obavezna da idu u školu, ali u sezoni poljskih radova, stariji đaci su često izostajali iz škole.

Pre revolucije 1848. god., zbog nedostatka kvalifikovanih učitelja, u školi su jedno vreme radili mladi sveštenici – Janko Sanič i Andri Laboš, kasnije i dugoročni krsturki paroh. To su bili i najobrazovaniji krsturski učitelji u XIX veku - imali su završene studije filozofije i teologije.

U maju 1855. godine u školu u Krsturu na dužnost glavnog učitelja dolazi Petro Kuzmjak iz Gornjih krajeva (mesto Stranjani u današnjoj Slovačkoj, opština Stara Ljubovnja), kao prvi školovani učitelj i tu provodi skoro četiri decenije. On je svojom sposobnošću i istrajnim pedagoškim radom podigao nivo obrazovanja i obeležio novi period u prosvjetnom životu u mestu, čime je i zaslужio da škola u Krsturu od 1953. godine nosi njegovo ime.

U drugoj polovini XIX veka škola nailazi na sve veće probleme - učenika je bilo sve više, prostora malo, selo nije imalo dovoljno sredstava za izgradnju nove školske zgrade i za angažovanje potrebnog broja kvalifikovanih učitelja, a država je školama postavljala sve strožije zahteve. I u konfesionalnim školama, u kojima se učilo na jezicima nacionalnih manjina, moralo se poštovati propisane školske programe, međutim, zbog nedostatka sredstava i kadrova, mnogo toga nije ispoštovano, pa posle neprekidnih pritisaka državne administracije, 1899.

100-GODIŠNICA ZAMKA

Pre 100 godina u Ruskom Krsturu je izgrađen školski objekat koji Krsturčani i danas nazivaju Zamak, zbog njegovog specifičnog izgleda. Kada je 1913. godine izgrađen, objekat je nazvan Nova škola, a imao je 5 prostorija i tada je bio drugi školski objekat u tom mestu.

U renoviranom objektu, pored nastave za prvi i drugi razred osnovne škole, u njemu je danas glavna kancelarije Nacionalnog saveta rusinske nacionalne manjine u Srbiji, Muzejna zbirka i Odeljenje Narodne biblioteke Kula.

Pune dve decenije odgajane su generacije učenika u mađarskom duhu, a najveći deo te dece nije umeo ni da se potpiše na rusinskom jeziku

godine krsturska škola postaje državna. U njoj se sve učilo na mađarskom, a rusinski jezik, koji je skoro 150 godina bio nastavni, postao je fakultativni.

Državna škola formalno je ispunjavala predviđene zahteve, ali je teško mogla postići značajnije rezultate, jer deca nisu razumela ono šta su učila. Pune dve decenije odgajane su generacije učenika u mađarskom duhu, a najveći deo te dece nije umeo ni da se potpiše na rusinskom jeziku.

Kada je 1918. godine osnovana Kraljevina Srba, Hrvata i Slovenaca, položaj Rusina se korenito promenio. Škola je ponovo počela da radi na rusinskom jeziku, a na čelu tog rusinskog nacionalnog preporoda i sa određenom vizijom, bilo je Rusinsko narodno prosvetno društvo, koje je iz dotacija samih Rusina štampalo udžbenike na rusinskom jeziku (Bukvare i Čitanke), država je za sve to davala samo moralnu, ali ne i finansijsku podršku, ali nije odmagala.

Iako je škola između dva svetska rata redovno radila, najveće poteškoće su bile sa nedostatkom kvalifikovanih učitelja na rusinskom jeziku, kao i obezbeđivanje udžbenika.

U Drugom svetskom ratu, za vreme mađarske okupacije Bačke (1941-1944) škola u Krsturu je ponovo radila na mađarskom jeziku. Učenici i učitelji su se teško sporazumevali, učenje je bio veliki problem i sve se svodilo na najjednostavnije reprodukovanje onog što najčešće nije bilo razumljivo. Sva sreća da taj period nije potrajan.

Jedina Gimnazija na svetu na rusinskom jeziku

Posle oslobođenja 1945. godine škola opet počinje sa radom na rusinskom jeziku, ali sada i uz podršku države.

Te godine je osnovana i prva gimnazija na rusinskom jeziku sa internatom, od tog vremena svi potrebni udžbenici se štampaju na rusinskom jeziku. Država je preuzeila brigu o školi i formalno ispoštovala sve zahteve za njeno normalno funkcionisanje, ali nažalost, tadašnji đaci iz tih udžbenika nisu mogli saznati i najosnovnija znanja o svom narodu, o njegovoj prošlosti, kulturi i identitetu, što će učiti tek mnogo godina kasnije. Pored osnovne skole, 1945. godine otvorena je državna realna niža gimnazija, prva u istoriji Rusina. Ona je radila samo do 1949. godine, a zatim je transformisana u osnovnu školu, da bi Gimnazija ponovo nastavila rad 1970. godine kao istureno odeljenje Gimnazije "Žarko Zrenjanin" u Vrbasu. Bio je to revolucionaran zahvat ne

samo u oblasti školstva jugoslovenskih Rusina, nego i u njihovom životu i pogledima na svet. Broj školovanih Rusina naglo je porastao, a posle vremena pozivno-usmerenog obrazovanja, koje je takođe bilo i na rusinskom jeziku, 1990. godine opet je osnovana Gimnazija.

Najnovija zgrada škole u Ruskom Krsturu svečano je otvorena 22. decembra 1977. godine, sa savremenim kabinetima, među kojima i za informatiku, sa kuhinjom, fiskulturnom salom, otvorenim sportskim terenima...

Dom učenika (internat) je od 1978/79. godine takođe u sklopu najnovije školske zgrade, danas sa preko 70 mesta. Škola i internat su vremenom dograđivani, i sa Domom učenika danas predstavlja modernu savremenu

U Srbiji nema nepismenih Rusina

Posle krsturske škole iz 1753. godine, škola na rusinskom jeziku u Kucuri je osnovana 1756, u Šidu 1818, u Novom Sadu 1823, u Bačincima (opština Šid) 1847, u Đurđevu 1880. godine...

Rusini žive u većem broju u sedam vojvođanskih opština, a nastava na maternjem jeziku redovno se izvodi u tri osnovne škole – Ruskom Krsturu, Kucuri i Đurđevu. Fakultativna nastava rusinskog jezika se izvodi u 14 vojvođanskih mesta (u 40 škola), a samo u Novom Sadu rusinski jezik se fakultativno uči i neguje u 18 osnovnih škola.

Dugu tradiciju kod Rusina ima i predškolsko vaspitanje i obrazovanje, jer je prvo zabavište u Ruskom Krsturu osnovano pre više od 100 godina. Redovna nastava na rusinskom jeziku na predškolskom nivou odvija se u Krsturu, Kucuri i Đurđevu, kao i fakultativna u pojedinim mestima.

Od 1945. godine do danas, NIU "Ruske slovo", Zavod za izdavanje udžbenika – Odeljenje u Novom Sadu, Društvo za rusinski jezik, književnost i kulturu, kao i Grkokatolička crkva, izdali su preko 600 naslova na rusinskom jeziku.

U odnosu na broj stanovnika, Rusini u Vojvodini imaju najveći procenat obrazovanih kada je reč o srednjoškolskom, višem i visokom stupnju obrazovanja, a i prema rezultatima poslednjeg popisa – u Srbiji nema nepismenih Rusina!

Najnovija zgrada škole u Ruskom Krsturu svečano je otvorena 22. decembra 1977. godine

Pored redovne nastave na rusinskom jeziku, u osnovnoj i u srednjoj školi, se nastava odvija i na srpskom jeziku

opremljenu zgradu u kojoj se obrazuju učenici osnovnoškolskog i srednjoškolskog uzrasta. U okviru škole u Ruskom Krsturu je jedina Gimnazija na svetu sa nastavom na rusinskom jeziku, a pri kraju je i izgradnja veće školsko-sportske hale, koja se gradi sredstvima AP Vojvodine.

Danas slobodno možemo reći da su upravo kadrovi sa završenom srednjom školom na rusinskom jeziku doprineli kulturnom razvoju i napretku Rusina u našoj

KRSTURSKA ŠKOLA JE IZNEDRILA VELIKI BROJ UCITELJA

Već godinama nastava na rusinskom jeziku je zaokružena od predškolskog po visoko obrazovanje, jer od 1981. god. na Filozofskom fakultetu Univerziteta u Novom Sadu prvo radi Katedra za rusinski jezik i književnost, a danas je to Odsek za rusinistiku.

Jedno vreme, od 1980. do 1990. god., u Školi u Krsturu je radilo i Odeljenje Pedagoške akademije iz Sombora, koje je školovalo učitelje na rusinskom jeziku, ne samo iz Srbije, već i Rusine iz Hrvatske. Danas oni rade kao učitelji, sada već profesori razredne nastave, u školama gde se u Srbiji i Hrvatskoj odvija redovna, ili fakultativna nastava na rusinskom jeziku.

Kao i profesori rusinskog jezika sa Odseka za rusinistiku, upravo su ti učitelji dali i daju značajan doprinos u očuvanju maternjeg jezika, rusinske kulture i nacionalnog identiteta.

zemlji. Tom razvoju doprinela je i čitava društvena zajednica i svi pojedinci, bez obzira na nacionalnu pripadnost ili jezik na kome su završili odgovarajuće obrazovanje, a takvih je zaista mnogo.

Škola u Krsturu je imala više naziva, u zavisnosti od reformi školstva, pa je tako bila i Obrazovni

centar, ali uvek u svom nazivu nosila ime Petra Kuzmjaka. Od 1994. do 2010. godine škola ima naziv Osnovna škola i Gimnazija "Petro Kuzmjak", a 26. jula 2010. godine dobija sadašnji naziv – Osnovna i srednja Škola sa domom učenika "Petro Kuzmjak". Pored redovne nastave na rusinskom jeziku u osnovnoj i u srednjoj školi se nastava odvija i na srpskom jeziku.

Danas se u Osnovnoj i srednjoj Školi sa domom učenika "Petro Kuzmjak" školuje 577 učenika. U osnovnoj školi ima 334 učenika koji su organizovani u 17 odeljenja, 16 redovnih i jednom specijalnom. Srednju školu pohađa 243 učenika, koji su raspoređeni u 12 odeljenja od I do IV razreda. Četiri odeljenja su klasične gimnazije sa rusinskom nastavnom jeziku, četiri na srpskom, a 2009. godine u ovoj srednjoj školi otvoren je i Turistički smer, na srpskom jeziku. Škola ima 97 zaposlenih, najviše prosvetnih radnika, danas sa visokim obrazovanjem, jer su i nekadašnji učitelji danas profesori razredne nastave.

Za postignute rezultate u nastavnim i vannastavnim aktivnostima Škola u Ruskom Krsturu dobila je više društvenih priznanja i nagrada među kojima su Iskre kulture Kulturno-prosvetne zajednice Srbije, republička nagrada "25. maj", Iskre kulture Kulturno-prosvetne zajednice Opštine Kula i mnoge druge.

Škola u Ruskom Krsturu je od svog osnivanja do danas bila, a to je i dalje - stožer asimilacije rusinske nacionalne zajednice. Odolevajući многим izazovima, radila je i razvijala se sve vreme. Mnoge uticajne javne ličnosti iz rusinske zajednice bili su đaci i profesori krsturske škole, koja je ujedno i najveća vaspitno-obrazovna institucija kod Rusina u Srbiji.

Mnoge uticajne javne ličnosti iz rusinske zajednice bili su đaci i profesori krsturske škole

MINISTAR PROSVETE JOVANOVIĆ: **IMATE PROŠLOST, SADAŠNJOST, NEKA VAM JE SREĆNA BUDUĆNOST**

Ministar prosvete, nauke i tehnološkog razvoja u Vladi Republike Srbije, dr Tomislav Jovanović, na rusinskom jeziku lično je čestitao veliki jubilej Rusina u Srbiji.

Ministar Jovanović je 11. oktobra posetio školu u Ruskom Krsturu, a istog dana je održana i Centralna svečanost povodom obeležavanja 260-godišnjice obrazovanja na rusinskom jeziku i 100-godišnjice školskog objekta Zamak.

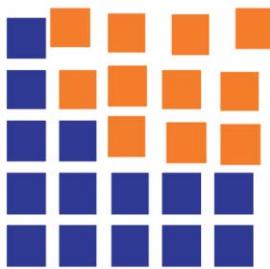
Ministar prosvete je u Krstur stigao uveče, posle prethodnih poseta dvema školama u Srbiji.

"Oduševljen sam sa ovim što sam video – ne samo izgledom, uređenošću, higijenom i brigom o školi i njenog prostora, već i međusobnom tolerancijom i razumevanjem, što nam je danas i najpotrebnije. Na osnovu toga – mi možemo u Evropu. Ovo kod vas je zaista zadivljujuće i moram da priznam, u odnosu na prethodne dve škole koje sam danas posetio – postoji i kvantitativna i kvalitativna razlika, koju moraju da sustignu škole u Srbiji" – rekao je ministar Jovanović.

"260 godina postojanja je neverovatno za naše uslove i želim vam da i dalje negujete toleranciju i prave, trajne

vrednosti, da pored obrazovanja i vaspitavate decu, jer jedno bez drugog ne ide. A upravo i te umetničke slike koje sam video u učionicama u Zamku, a koje nisu nimalo slične slikama koje sam video u prethodne dve škole, predstavljaju najbolje pozitivne primere negovanja pravih vrednosti i međusobnog uvažavanja. Sadašnjosti nema bez prošlosti, ali i budućnosti bez sadašnjosti. Vi imate i prošlost, i sadašnjost i neka vam je srećna budućnost!", rekao je dr Tomislav Jovanović u Školi Ruskom Krsturu.

Centar za istraživanja migracija
Center for Migration Studies

Publikaciju finansijski podržava Ambasada Sjedinjenih Američkih Država iz Beograda i misija OEBS u Srbiji.
Mišljenja objavljena u biltenu ne predstavljaju nužno zvanične stavove Vlada i organizacija
koje finansiraju ovaj projekat.